

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (дипломної) роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

Виконав: здобувач вищої освіти

4 курсу, групи ГФ-212

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризмознавство

Артем ДАЦЕНКО

Керівник: к.п.н., доцент Наталя ЗАЦЕПІНА

Рецензент: к.е.н., доцент Вікторія

ПОПОВА

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Міжнародного туризму та економіки

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 242 Туризм

Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

Валентина ЗАЙЦЕВА

«___» _____ 2026 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (ДИПЛОМНУ) РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Даценко Артема Олександровича

1. Тема роботи (проекту) ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ,

керівник роботи (проекту) ЗАЦЕПІНА Наталя Олександрівна,

затвердженні наказом вищого навчального закладу від 11 лютого 2026 року № 48

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 01.02.2026 р.

3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні навчальні посібники, підручники, статті наукових видань, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, монографії, Інтернет-джерела, законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні звіти, власні дослідження тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

1) Теоретичні основи та особливості організації спортивних видів водного туризму. 2) Аналіз сучасного стану та особливостей розвитку водного спортивного туризму. 3) Шляхи впровадження зарубіжного досвіду щодо перспективного розвитку та розробки стратегічних напрямів організації водного спортивного туризму в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)_____

Графічний матеріал кваліфікаційної (дипломної) роботи складає: 20 таблиць

6. Консультанти розділів кваліфікаційної (дипломної) роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ЗАЦЕПІНА Н. О., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	02.04.2026
2	ЗАЦЕПІНА Н. О., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	16.04.2026
3	ЗАЦЕПІНА Н. О., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	30.04.2026
Нормо контроль	КОРНІЄНКО О. М., доцент кафедри ТГРБ	12.02.2026	12.05.2026

7. Дата видачі завдання 11.02.2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	12.02.2026	виконано
2	Вивчення літературних джерел	15.02-10.03.2026	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	11.03-17.03.2026	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	18.03-31.03.2026	виконано
5	Виконання першого розділу	02.04.2026	виконано
6	Виконання другого розділу	16.04.2026	виконано
7	Виконання третього розділу	30.04.2026	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	02.05.2026	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	09.05.2026	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12.05.2026	виконано
11	Перевірка роботи керівником	15.05.2026	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	16.05.2026	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	19.05.-26.05.2026	виконано
14	Подання роботи на кафедру	01.06.2026	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	05.06.-30.06.2026	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Артем ДАЦЕНКО

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

Наталя ЗАЦЕПІНА

РЕФЕРАТ

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є аналіз особливостей організації водного спортивного туризму та розробка стратегічних напрямів організації водного спортивного туризму в Україні.

Об'єкт дослідження: водний спортивний туризм.

Предмет дослідження: організаційні особливості розвитку водного спортивного туризму.

Методи дослідження: концептуально-порівняльний аналіз, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод, систематизація, прогнозний метод; описовий та графічний методи, метод логічного узагальнення.

Інформаційна база дослідження: навчальні посібники, підручники, статті наукових видань, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, монографії, Інтернет-джерела, законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні звіти, власні дослідження тощо.

Практичне значення результатів: результати дипломного дослідження можуть бути використанні для вдосконалення системи організації водних видів спортивного туризму в Україні, зокрема, туристичними підприємствами різного рівня.

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися на щорічній наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка», 13 – 17 квітня 2026 р. Опубліковані тези доповіді.

Структура. Кваліфікаційна (дипломна) робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та переліку посилань.

Обсяг. Загальний обсяг – 84 сторінок, основна частина – 79 сторінок.

Графічний матеріал. Робота містить 20 таблиць.

АНОТАЦІЇ

ДАЦЕНКО Артем. Особливості організації водного спортивного туризму. – Кваліфікаційна (дипломна) робота.

У кваліфікаційній роботі вивчено теоретичні основи та особливості організації спортивних видів водного туризму; шляхи впровадження зарубіжного досвіду щодо перспективного розвитку та розроблено стратегічних напрямів організації водного спортивного туризму в Україні. Актуальність роботи обґрунтована значним потенціалом водного спортивного туризму як ключового фактора економічного зростання та глобальної інтеграції. Практичне значення результатів: визначення стратегічних напрямів розвитку та організації водного спортивного туризму та розробка рекомендацій щодо оптимізації організаційних основ водних спортивних туристичних заходів в Україні.

Ключові слова: водний туризм, спорт, спорядження, організація турів, туристичні послуги, зарубіжний досвід, стратегія розвитку.

DATSENKO Artem. Features of organizing water sports tourism. – Qualifying work.

The qualification work studied the theoretical foundations and features of the organization of water sports tourism; ways of implementing foreign experience in terms of prospective development and developed strategic directions for the organization of water sports tourism in Ukraine. The relevance of the work is justified by the significant potential of water sports tourism as a key factor in economic growth and global integration. Practical significance of the results: determination of strategic directions for the development and organization of water sports tourism and development of recommendations for optimizing the organizational foundations of water sports tourism events in Ukraine.

Keywords: water tourism, sports, equipment, tour organization, tourist services, foreign experience, development strategy.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

див. – дивитися

дол. – доларів

ін. – інше

тис – тисяч

трлн. – трильйон

млн – мільйон

млрд – мільярд

од. – одиниць

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ООН-туризм (UN Tourism) – Всесвітня туристична організація

р. – рік

ст. – сторіччя

у т.ч. – у тому числі

табл. – таблиця

COVID-19 – коронавірусна інфекція

CRM (Customer Relationship Management) – система управління

взаємовідносинами з клієнтами

GPS – американська супутникова система навігації

KPI – ключові показники ефективності

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНИХ ВИДІВ ВОДНОГО ТУРИЗМУ	11
1.1. Загальна характеристика водних видів спортивного туризму	11
1.2. Основні організаційні особливості водних видів спортивного туризму	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ	35
2.1. Аналіз особливостей зарубіжного досвіду розвитку та організації водного спортивного туризму	35
2.2. Аналіз особливостей розвитку гастрономічного туризму в Україні	46
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТА РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	57
3.1. Проблеми та перспективи розвитку водного спортивного туризму в Україні	57
3.2. Розробка стратегічних напрямів та рекомендацій щодо оптимізації організаційних основ водного спортивного туризму	67
ВИСНОВКИ	76
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	80

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні туристи все частіше шукають унікальні та насичені враження, відволікаючись від традиційних видів відпочинку. Спортивні види водного туризму динамічно розвиваються, пропонуючи туристам адреналін та емоційний заряд, що має велике значення як для розвитку економіки, так і для суспільства багатьох країн в цілому. Важливим стає не тільки спортивне навантаження, але й безпека, екологічна відповідальність та організаційна логістика. Зростання попиту на екологічно відповідальний відпочинок зумовило розвиток водних спортивних видів туризму, орієнтованих на стале використання природних ресурсів. Окрім екологічної складової, такі види активності мають терапевтичний ефект, допомагаючи долати психоемоційне напруження в умовах сучасного життя. Отже, динамічна розбудова цього сектору справляє позитивний вплив як на економічну стабільність, так і на соціальне благополуччя суспільства.

Українські вчені, зокрема Н. В. Бакало, В. М. Маховка [3], А.М. Манько [14], К.М. Смирнов [23], Федоренко А. [28] досліджують водний туризм як активний вид дозвілля, його інфраструктуру, а також територіальну організацію водних маршрутів (сплави, вітрильний спорт). Дослідження охоплюють історію розвитку, категорійність маршрутів та водні ресурси. Любіцева О. у своїх працях з ринку туристичних послуг та сталого розвитку туризму розглядала водний туризм як важливий сегмент, аналізуючи його економічні та організаційні аспекти [13]. О. В. Колотуха [11] класифікує водний туризм як складову спортивного. Але попри наявність досліджень О. В. Колотухи та інших представників регіональних географічних шкіл (чернівецької, львівської, волинської) щодо спортивного туризму, певні сучасні види водного дозвілля все ще залишаються поза увагою науковців через їхню новизну, водночас інноваційні види водного туризму потребують ґрунтовнішого вивчення.

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є аналіз особливостей

організації водного спортивного туризму та розробка стратегічних напрямів організації водного спортивного туризму в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити такі завдання:

- вивчити теоретичні основи та особливості організації спортивних видів водного туризму;
- проаналізувати сучасного стану та особливостей розвитку водного спортивного туризму;
- визначити шляхи впровадження зарубіжного досвіду щодо перспективного розвитку та розробка стратегічних напрямів організації водного спортивного туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є водний спортивний туризм.

Предметом дослідження є організаційні особливості розвитку водного спортивного туризму.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань під час написання роботи використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: концептуально-порівняльний аналіз, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод (для визначення особливостей, проблем розвитку організаційних процесів та явищ в сфері водних спортивних видів туризму), систематизація (для систематизації поглядів учених та узагальнення категорійного апарату, виділення підходів до водного спортивного туризму), прогнозний метод (визначення перспектив розвитку водних спортивних видів туризму); описовий та графічний методи (для схематичного подання ключових теоретичних аспектів дослідження проблеми й наочного зображення статистичних матеріалів і аналітичних даних), метод логічного узагальнення (забезпечення послідовності в проведенні наукового дослідження й формування висновків).

Інформаційну базу дослідження становлять: джерелами інформації для написання роботи слугували: нормативно-правова база України, статистичні дані Державної служби статистики, аналітичні звіти, підручники, навчальні

посібники, монографії, наукові публікації, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-джерела, власні дослідження.

Практичне значення результатів дипломного дослідження полягає в тому, що на основі зробленого аналізу особливостей та різних аспектів розвитку водних видів спортивного туризму було визначено стратегічні напрями його розвитку та розроблено рекомендації щодо оптимізації організаційних основ водних спортивних туристичних заходів в Україні. Результати дипломного дослідження можуть бути використанні для вдосконалення системи організації водних видів спортивного туризму в Україні, зокрема, туристичними підприємствами різного рівня.

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на Всеукраїнській науково-практичній щорічній конференції здобувачів вищої освіти «Тиждень науки – 2026» в Національному університеті «Запорізька політехніка», 13 – 17 квітня 2026 р., м. Запоріжжя, за результатами якої опубліковані тези доповіді на тему «Організаційні особливості спортивних видів водного туризму» [50].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань. Загальний обсяг роботи складає 84 сторінок, основний зміст роботи викладено на 79 сторінках, включаючи 20 таблиць. Перелік посилань містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНИХ ВИДІВ ВОДНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Загальна характеристика водних видів спортивного туризму

Популярність водного спортивного туризму у світі стрімко зростає завдяки комплексу факторів, які роблять його перспективним напрямком як для споживачів, так і для надавачів турпослуг. Цифровізація та вільний доступ до мережі Інтернет спрощують пошук інформації про спортивні заходи на воді, залучаючи нову аудиторію. Додатковим стимулом для популяризації таких активностей є організація масштабних міжнародних першостей із серфінгу, вейкбордингу та інших дисциплін. Зростання привабливості водного спортивного туризму зумовлене синергією рекреаційних, соціокультурних та економічних факторів. Цей напрям ефективно відповідає потребам сучасного споживача, водночас сприяючи охороні екосистем та впровадженню стратегій сталого туризму.

Основними факторами, які наголошують на зростанні значущості водного спортивного туризму є:

- зростання інтересу до активного відпочинку зумовлене прагненням сучасних туристів поєднувати розслаблення з адреналіновими враженнями та фізичною активністю. Водні види спорту, такі як рафтинг, каякінг, серфінг та дайвінг, є одними із головних трендів, пропонуючи незабутні емоції та перезавантаження;

- зростання доступності транспорту та інфраструктури стимулює бум подорожей. Туристи активніше обирають як внутрішні маршрути, так і закордонні поїздки, прагнучи нових вражень. Серед трендів – стрімке зростання популярності водного та пригородницького туризму, які пропонують різноманітний відпочинок;

- водні види туризму (каякінг, вітрильний спорт, дайвінг) забезпечують прямий контакт із природою, досліджуючи річки, озера та

узбережжя. Це сприяє підвищенню екологічної свідомості, вихованню бережливого ставлення до навколишнього середовища та усвідомленню необхідності охорони водних ресурсів;

– водні види спорту є ефективним інструментом соціалізації, об'єднуючи людей у групи для активного відпочинку та командної взаємодії. Це сприяє розширенню кола знайомств, культурному обміну, налагодженню нових дружніх зв'язків та зміцненню здоров'я через спільну фізичну активність;

– сучасне обладнання та нові стандарти безпеки відкрили водний спорт для новачків, а технологічна модернізація засобів захисту та спорядження сприяє популяризації водних дисциплін серед широких верств населення, мінімізуючи ризики для початківців;

– популярність водних видів туризму зростає завдяки медійному впливу. Соціальні мережі поширюють захопливі кадри та історії успіху, що стимулює інтерес аудиторії до такого виду дозвілля;

– просування водного туризму сприяє економічному зростанню територій через активізацію туристичного потоку, розбудову інфраструктурних об'єктів та соціальний розвиток громад.

Виділяють кілька базових напрямків, за якими структуруються потоки водного спортивного туризму (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Загальна характеристика та географія основних потоків водних видів спортивного туризму

Водні види спортивного туризму	Загальна характеристика	Географія найпопулярніших регіонів світу
Рафтинг	Сплавлення бурхливими річками на спеціальних надувних човнах (рафтах). Учасники долають пороги та закрутки води, стикаючись із різними рівнями складності	Річка Цхенісцкалі у Грузії; річка Тара в Боснії; легендарні річки Отц (Oetz) та Інн (Inn) в Австрії; річка Білий Ніл в Уганді; річка Трісулі у Непалі; річки Colorado та Salmon у США; річка Zambezi в Африці

Продовження таблиці 11

Водні види спортивного туризму	Загальна характеристика	Географія найпопулярніших регіонів світу
Каякінг	Плавання на одномісному або двомісному човні (каяку) по річках, озерах або морях. Каякінг може бути як спокійним, так і екстремальним, включаючи сплави швидкоплинних річок	фіорди Гейрангерфіорд, Оренольд у Норвегії; Тихоокеанське узбережжя зі скелями та островами, а також безліч озер та річок у США, річка Фрейзер у Канаді, фіорди Лох-Несс у Шотландії, Шведські архіпелаги, Скагеррак та данські фіорди
Серфінг	Вид водного спортивного туризму, який полягає в стоянні на дошці і ловлі хвиль на океанському узбережжі. Серфінг може включати як класичний, так і нові види (наприклад, вельсерфінг, де використовується вітрило)	Каліфорнія та Гаваї у США; Кута, Балі в Індонезії; Хіккадува, Шрі-Ланка; Пхукет, Таїланд; Агадір, Марокко; Джеффріс-Бей, Кейптаун, ПАР; Ява, Індонезія; Аругам-Бей, Шрі-Ланка; Голд-Кост, Австралія; Оахака, Мексика та інші
Плавання з дельфінами (дельфінотерапія)	Пасивний вид водного туризму, який полягає у плаванні та взаємодії з дельфінами у дикій природі або к спеціалізованих морських парках. Іноді включає активний елемент, такий як сноркелінг	Грецькі острови; Мальдіви; Флоріда, США; Марса-Алам та Хургада (Єгипет); Багамські острови; Азорські острови та Мадейра (Португалія); Акароа та Кайкоура (Нова Зеландія); Канкун та Рів'єра-Майя (Мексика); Пунта-Кана (Домінікана)
Парасейлінг	Літання на спеціальному парашуті, прикріпленому до моторного човна, поєднує елементи парапланеризму та водного спорту з можливістю побачити за пейзажами з висоти	Ямайка; Мексика; Балі (Індонезія), Анталія (Туреччина), Дубровник (Хорватія) та курорти в Італії (Сицилія, Ріміні), що пропонують відмінні види з висоти та популярні у туристів, а також Іспанія (Севілья, узбережжя)
Дайвінг	Підводне плавання з використанням аквалангу чи спеціальних дайвінг-систем. Дайвінг дозволяє досліджувати підводний світ, включаючи рифи, кораблі, що затонули, і морську фауну	Австралія (Великий Бар'єрний риф); Червоне море, Єгипет (Дахаб, Шарм-ель-Шейх); Мальдіви; Індонезія (Раджа-Ампат, Балі); Філіппіни (Риф Туббатаха, затоки Корона); Мексика (Юкатан); Галапагоські острови (Еквадор); Європа: Азорські острови (Португалія), Сардинія (Італія), острови Хорватії
Сплав на сапбордах (Stand-Up Paddleboarding, SUP)	Вид водного спорту, при якому учасники стоять на широкій, стійкій дошці та веслюють веслом. SUP можна проводити як на спокійних водах, так і на морських хвилях	озера і лагуни Гаваїв і Каліфорнії (США), Карибські острови (Багами, Пуерто-Ріко), Мальдіви, Полінезія, європейські водойми – озера в Італії (Комо, Гарда), Франції (Лазурний Берег), річки в Португалії та Іспанії. (Таїланд, В'єтнам)

Продовження таблиці 1.1

Водні види спортивного туризму	Загальна характеристика	Географія найпопулярніших регіонів світу
Віндсерфінг та кайтсерфінг	Віндсерфінг поєднує елементи серфінгу та парусного спорту, а кайтсерфінг полягає в катанні на дошці (кайтборді) по поверхні води під дією сили тяги великого повітряного змія (кайта). Обидва види туризму екстремальні та залежать від вітрових умов і вимагають певних навичок	віндсерфінг: Мауї (Гаваї), Марокко, Балі (Індонезія); Канарські острови (Фуертевентура, Тенеріфе); грецькі острови (Родос); узбережжя Італії (Сардинія) та Хорватії (Кварнерська затока); кайтсерфінг: Бразилія, Хургаду, Дахаб (Єгипет), Озеро Комо (Італія), Тарифу (Іспанія), Кабарете (Домінікана) та Дахлу (Марокко).

Водний спортивний туризм – це сукупність туристичних послуг, пов'язаних з активностями на воді, до якого відносяться рафтинг, каякінг/каное, морські та річкові походи, вітрильний спорт, серфінг/віндсерфінг/кайтсерфінг, дайвінг та снорклінг, водні екскурсії та ін. Цільовими групами водного туризму можуть стати новачки та сім'ї, досвідчені туристи, корпоративні команди та ін. Для основних видів водних активностей існують відповідні вимоги:

- рафтинг та сплав по річках – група, гід, кваліфіковане судно/катамаран, рятувальне спорядження;
- каякінг / каное – індивідуальні або групові сплави, маршрути різної складності, комплектне обладнання (жилети, шоломи, байдарки, весла);
- морські походи та вітрильний спорт – яхти/катамарани, безпека капота, навігація, метеоумови;
- серфінг / віндсерфінг / кайтсерфінг – спеціалізація екіпірування та місця з відповідними хвилями / вітром [9];
- дайвінг та снорклінг – ліцензії / сертифікація водолазів, судно та тралова безпека, охорона природи;
- комбіновані маршрути – поєднання активностей в одному турі, вимоги щодо координації часу та інфраструктури.

Популярні центри водного спортивного туризму забезпечують

різноманітний спектр можливостей для активної рекреації. Такі заходи сприяють фізичному загартовуванню, формуванню навичок командної взаємодії та психологічної стійкості. З огляду на специфіку та переваги кожного виду спорту, турист може здійснити вибір відповідно до своїх фізичних можливостей та своєї кваліфікації, що зумовлює потребу в детальному огляді кожної спортивної дисципліни [15].

Рафтинг – це захоплива екстремальна водна розвага, яка передбачає командний сплав бурхливими річками на спеціальних надувних човнах (рафтах). Цей вид активного відпочинку поєднує адреналін, проходження водних перешкод та тісний контакт із природою [19].

Основні особливості рафтингу:

- командна робота (зазвичай сплаваються групами від 4 до 12 осіб, в якій важлива злагодженість дій);
- безпека та супровід (подорож проходить під керівництвом досвідченого інструктора-гіда);
- місце проведення (найчастіше це гірські річки з порогами та швидкою течією, але існують і спокійні маршрути);
- доступність (спеціальна попередня підготовка не обов'язкова – інструктаж проводиться перед сплавом);
- екіпірування (учасники обов'язково використовують рятувальні жилети та шоломи).

Цей вид спорту та туризму дозволяє втекти від рутини, отримати заряд адреналіну та перевірити свою витривалість.

Каякінг – це популярний водний активний відпочинок та спорт, який передбачає веслування на спеціальних човнах (каяках) по річках, озерах, морях чи океанах. Цей вид діяльності доступний для кожного, незалежно від досвіду, тому приваблює як початківців, так і професійних спортсменів.

Ключовою особливістю каякінгу є різноманітність типів човнів, кожен з яких адаптований під конкретні умови водної подорожі:

- подовжені моделі – ідеальний вибір для тривалих мандрівок і

відпочинку на тихій воді, вирізняються високою швидкістю та передбачуваністю руху;

- широкі каяки – розроблені для новачків, які опановують спокійні водойми, головна перевага – максимальна стійкість та простота в управлінні;

- варіанти для «білої води» – короткі та надміцні човни для екстремального сплаву, маневреність дозволяє впевнено долати річкові пороги та складні перешкоди;

- морські (океанічні) каяки – вузькі та обтічні судна, створені для дальніх дистанцій у відкритому морі, де пріоритетом є швидкість.

Виділяють кілька ключових напрямків каякінгу залежно від мети подорожі:

- туристичний – спокійні подорожі мальовничими маршрутами з кемпінгом, ідеально для відпочинку на природі;

- екстремальний – підкорення бурхливих гірських річок і порогів, що потребує досвіду та неабиякої витривалості;

- сніговий – зимовий спуск по засніжених схилах або льоду, часто з виконанням трюків;

- каяк-серфінг – катання на морських хвилях з використанням весла [12].

Каякінг може бути як особистим, так і колективним видом туристичної діяльності. Інструктори часто проводять групові сплави для початківців, створюючи дружню атмосферу та надаючи можливість завести нові знайомства. Також доступні екскурсії та поїздки з досвідченими гідами, які допомагають покращити навички та безпечно дослідити нові маршрути. Каякінг часто розглядається як спосіб зняття стресу та отримання задоволення. Простота пересування по воді на каяку та мальовничі краєвиди створюють відчуття свободи та розслаблення. Водночас, екстремальний каякінг може додати адреналіну, дозволяючи учасникам подорожі долати пороги та складні умови.

Каякінг доступний у більшості регіонів, де є водоймища, і може

практикуватися як у рамках організованих турів, так і самостійно. На відміну від багатьох інших водних видів спорту, каяки можна орендувати, що робить цей вид активності доступним для широкої аудиторії. Таким чином, каякінг є різноманітним і захоплюючим заняттям, яке поєднує фізичну активність з близькістю до природи. Це чудовий спосіб покращити навички керування водним транспортом, насолодитися мальовничими краєвидами та відпочити від повсякденних турбот. Важливо пам'ятати про безпеку та адаптувати маршрут залежно від рівня підготовки та досвіду учасників.

Серфінг – це захоплюючий та енергійний водний вид спорту який включає катання на хвилях на спеціальній дошці – серфері. Цей вид активного відпочинку має безліч характеристик, які можуть зацікавити як початківців, так і досвідчених серферів. Основні види серфінгу включають:

- звичайний серфінг – тут використовуються довгі або короткі дошки для катання на океанських хвилях;
- довгохвильовий серфінг – передбачає використання довгих дощок (лонгбордів), що дозволяє здійснювати плавні маневри на протяжних хвилях;
- короткохвильовий серфінг – у цьому випадку використовуються короткі дошки (шортборди) для більш агресивного та маневреного катання на високих хвилях;
- скейтборд-серфінг – спортсмен знаходиться на землі та імітує рухи, характерні для серфінгу; цей стиль часто застосовується для тренувань;
- носовий серфінг – це спеціальна техніка, відповідно якої серфер катається на передній частині дошки.

Серед основного обладнання для серфінгу найважливішим елементом є серф-дошка, яка представлена в різних типах, кожен з яких підходить для специфічних умов, таких як хвиля, форма та техніка серфінгу. Гідрокостюми призначені для захисту від холодної води та вітру, і їх товщина та стиль можуть змінюватись в залежності від температури води. Лежанки – це м'які поверхні, які використовують серфери на дошках для зниження ризику травм. Також існує пристрій, званий лежанкою на нозі (лейш), який пов'язує

дошку з ногою серфера, щоб запобігти її втраті. Крім того, для серфінгу необхідні відповідні погодні умови та хвилі. Оптимальні хвилі формуються завдяки вітрам, що створюють «піки» – вершини або гребені хвиль. Різні локації, такі як узбережжя або хвильові пляжі пропонують різноманітні умови для серфінгу, і вибір місця залежить від рівня навичок серфера і типу бажаних хвиль [18].

Для успішного катання на хвилях важливо освоїти кілька ключових технік: правильне розташування на дошці, веслування для початку руху, маневрування та використання сили хвиль для просування. Серфери вивчають правила пріоритету на воді, щоб мінімізувати можливість зіткнень і створити безпечну атмосферу для всіх учасників. Серфінг часто сприймається як культурне явище, що поєднує серферів, захисників екології та любителів життя біля моря. Різні заходи, змагання та фестивалі серфінгу сприяють зміцненню цієї спільноти та підвищенню популярності виду спорту. Серфінг є чудовою кардіовправою, розвиває силу, витривалість та гнучкість, а також покращує координацію та баланс, зміцнюючи м'язи всього тіла.

Плавання з дельфінами або дельфінотерапія, пропонує унікальну можливість близького контакту з цими високоінтелектуальними морськими ссавцями. Цей вид активного відпочинку користується зростаючим попитом і доступний для людей різного віку. Плавання з дельфінами – це захопливий інтерактивний досвід, що поєднує емоційне перезавантаження, фізичну активність у воді та можливість ближче пізнати морських ссавців. Така взаємодія дарує яскраві враження, емоційний заряд, екологічне розуміння та відчуття гармонії з природою, проте важливо зважати як на її переваги, так і на певні обмеження, наприклад, оскільки шкіра дельфінів надзвичайно ніжна, перед плаванням необхідно змити всі креми, лосьйони та парфуми (див. табл.1.2).

Взаємодія з дельфінами надає унікальну можливість отримати емоційне та фізичне задоволення від контакту з дикою природою. Однак, для

забезпечення благополуччя цих тварин і збереження їх популяції, необхідно виявляти повагу до них та їх природного довкілля.

Таблиця 1.2 – Ключові особливості плавання з дельфінами

Ключові аспекти	Характеристика
безпосередній контакт з дельфінами	Безпосередній контакт з дельфінами дозволяє по-справжньому зблизитися з цими розумними та доброзичливими тваринами, чи то в природному середовищі, чи в спеціально обладнаних зонах. Учасники можуть плавати, грати та просто насолоджуватися суспільством дельфінів.
позитивний вплив на емоційний стан	Позитивний вплив на емоційний стан – плавання з дельфінами благотворно впливає на психіку, допомагаючи зняти стрес, покращити настрій і відчутти приплив сил. Це може стати справжньою терапією, що зміцнює зв'язок з природою і радість, що дарує.
терапевтичний потенціал	Плавання з дельфінами часто використовується як метод дельфінотерапії, особливо для людей з особливостями розвитку, неврологічними захворюваннями та іншими потребами. Взаємодія з дельфінами сприяє розвитку моторики, комунікативних навичок та соціалізації.
екологічна освіта	Участь в плаванні з дельфінами підвищує усвідомленість важливості збереження морського середовища та захисту дельфінів. Багато програм розповідають про їхні звички та умови життя, наголошуючи на необхідності дбайливого ставлення до екосистем.
різні формати взаємодії	Плавання з дельфінами може бути організований по-різному: від плавання у відкритому морі до занять у дельфінаріях та акваріумах. Рівень взаємодії варіюється від простого спостереження до активної участі в іграх та тренуваннях.
безпека понад усе	Під час проведення заходів із плавання з дельфінами особливу увагу приділяється безпеці як учасників, і тварин. Досвідчені інструктори стежать за дотриманням правил та контролюють взаємодію, забезпечуючи благополуччя всіх.
активний відпочинок та здоров'я	Плавання з дельфінами передбачає фізичну активність, зокрема плавання, що позитивно впливає на фізичну форму, витривалість та координацію. Це захоплюючий спосіб провести час на свіжому повітрі та зайнятися спортом.
підготовка та навчання	Перед початком занять учасники проходять інструктаж з техніки безпеки, правил взаємодії з дельфінами та особливостями поведінки у воді. Також їм надається інформація про дельфінів та їх роль у морській екосистемі.

Парасейлінг – це захоплюючий та безпечний водний вид спорту та активного відпочинку, доступний для людей різного віку та рівня підготовки. Учасники злітають з парашутом, прив'язаним до катера, і піднімаються в атмосферу, насолоджуючись видами, що захоплюють дух, з висоти і

відчуттям повної свободи. Політ контролюється досвідченими інструкторами, що забезпечує незабутні та безпечні враження. Парасейлінг – це захоплюючий та доступний вид відпочинку, що пропонує незабутні враження. Ось його ключові особливості:

- легко розпочати – парасейлінг не потребує спеціальної підготовки. Базові навички плавання будуть корисними, але головне – це бажання. Багато компаній пропонують цю послугу, роблячи її доступною всім, від новачків до досвідчених любителів пригод;

- надійне обладнання – політ здійснюється під великим парашутом (парасейлом), надійно закріпленим до катера. Учасники використовують спеціальне спорядження – передпліччя та страхувальні пояси – для максимального комфорту та безпеки;

- професійна підтримка – кваліфіковані інструктори завжди поруч, щоб навчити, підтримати та проінструктувати по всіх етапах польоту: зльоту, польоту та приземленню;

- приголомшливі краєвиди – підніміться в небо і насолоджуйтеся захоплюючими панорамними краєвидами на море, берегову лінію та околиці з висоти від 30 до 300 метрів. Це чудова можливість зробити чудові фотографії;

- залежність від погоди – найкраще займатися парасейлінгом у теплому кліматі, при спокійному вітрі та невеликих хвилях;

- безпека понад усе – парасейлінг – досить безпечний вид спорту, за умови дотримання всіх інструкцій, використання справного обладнання та ретельної перевірки перед польотом. Перед польотом проводиться обов'язковий інструктаж з техніки безпеки;

- активний відпочинок – хоча більшу частину часу ви проводите у повітрі, зліт та приземлення вимагають деякої фізичної активності, що сприяє покращенню координації та рівноваги;

- відмінний спосіб провести час разом – парасейлінг часто практикується групами, що робить його чудовим варіантом для відпочинку з

друзями чи сім'єю, створюючи незабутні спільні спогади.

Парасейлінг пропонує унікальну можливість відчувати приплив адреналіну, милуючись красою водної стихії. Цей вид відпочинку не вимагає спеціальної підготовки і дозволяє кожному відчувати себе птахом, що дарує незабутні враження та відчуття єднання з природою.

Дайвінг – це активний вид відпочинку, що дозволяє вивчати підводне середовище. Для безпечних та ефективних занурень потрібне навчання та дотримання певних правил. Основні види дайвінгу включають:

- крейм-дайвінг (дайвінг у теплих водах) – занурення у тропічних та субтропічних водах з хорошою видимістю та різноманітною морською фауною;

- технічний дайвінг – складний вид дайвінгу, що передбачає використання спеціалізованого обладнання та газових сумішей для глибоких та тривалих занурень;

- фрідайвінг – занурення на затримці дихання, що вимагає високого рівня фізичної підготовки та володіння техніками дихання.

Дайвінг вимагає спеціального обладнання та підготовки. Основний комплект складається з аквалангу, маски, трубки та ласт. Для підвищення комфорту та безпеки часто використовуються компенсатори плавучості, лікувальні газові суміші та прилади для навігації під водою. Вкрай важливо регулярно перевіряти та обслуговувати все обладнання, щоб уникнути нештатних ситуацій. Починати дайвінг слід лише після проходження професійного навчання та отримання відповідного сертифікату. Провідні організації, такі як PADI (найбільша у світі міжнародна асоціація з навчання та сертифікації дайверів) та SSI (одна з найбільших світових організацій з навчання дайвінгу), пропонують комплексні програми, які включають вивчення теорії (фізики, фізіології, правил безпеки) та практичні навички занурення.

Дайвінг – це унікальна можливість дослідити підводний світ, але потребує серйозного підходу до безпеки. Дайвери повинні ретельно стежити

за параметрами занурення, включаючи рівень кисню, глибину та час, і часто занурюються з напарником для взаємодопомоги. Цей вид активності як розширює наше розуміння морської екосистеми, а й надихає її захист. Багато дайвінг-центрів просувають принципи стійкого дайвінгу, що мінімізують вплив на навколишнє середовище. Крім того, дайвінг позитивно впливає на здоров'я, він допомагає розслабитися, зняти стрес і покращити фізичну витривалість [32]. Дайвінг – це набагато більше, ніж просто занурення під воду. Це можливість дослідити захоплюючі підводні ландшафти, від коралових садів до суден, що затонули, і познайомитися з дивовижним світом морських жителів. Дайвінг об'єднує людей, створюючи міцні спільноти, де діляться досвідом, планують спільні пригоди та знаходять нових друзів. Це унікальний спосіб розширити свій кругозір, насолодитися красою природи і, звичайно, не забувати про безпеку та дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Сапбординг (SUP) – це вид відпочинку, що набирає популярності, на воді, який дозволяє відчути себе серфером, весляром і мандрівником одночасно. Ви стоїте на стійкій дошці і, використовуючи довге весло, рухаєтесь по воді, насолоджуючись краєвидами. Сапбординг – це чудовий спосіб активно провести час на природі, доступний для людей з будь-якою фізичною підготовкою. Від спокійних прогулянок озерами до захоплюючих сплавів річками та хвилями – сапбординг пропонує можливості для будь-якого рівня досвіду. Сапбординг стає все більш популярним завдяки поєднанню фізичної активності та можливості насолодитися природою. Це ефективне аеробне тренування, яке зміцнює м'язи рук, плечей, спини та корпусу, а також розвиває гнучкість та баланс. Під час сплаву ви зможете наблизитися до водної стихії, побачити краєвиди, що оточують, і навіть заглянути під воду. Часто можна зустріти птахів та інших диких тварин, що робить кожен подорож унікальною. Сапбординг можна практикувати як поодинокі, так і в групі, беручи участь у командних сплавах та рейдах. Для тих, хто хоче дізнатися більше про місцевість, пропонуються екскурсії з

професійними гідами, які розкажуть про історію та пам'ятки.

Завдяки різноманітності стилів – від спокійного круїзінгу до екстремального фрістайлу, від умиротворюючої йоги до захоплюючих перегонів – кожен знайде у сапбордингу щось для себе. Сучасні дошки відрізняються легкістю, міцністю та довговічністю, пропонуючи вибір між надувними та жорсткими конструкціями. А широкий асортимент аксесуарів, від страхувальних шнурів до тримачів для води, дозволяє налаштувати спорядження під свої потреби. Щоб сплав на сапборді був безпечним та приємним, необхідно подбати про підготовку. Обов'язково використовувати рятувальний жилет, знати правила поведінки на воді та вміти плавати. Наперед вивчити характеристики маршруту, враховуючи перебіг, вітер та наявність інших суден. Сапбординг – це чудова можливість для активного відпочинку на природі, доступна кожному, хто цінує рух та красу навколишнього світу.

Віндсерфінг та кайтсерфінг – захоплюючі водні види спорту, які дозволяють ковзати по воді на дошці, використовуючи силу вітру. Хоча обидва вони залежать від води та вітру, між ними є суттєві відмінності. У віндсерфінгу спортсмен стоїть на дошці, керуючи вітрилом, закріпленим на щоглі. Дошки підбираються залежно від стилю катання та погодних умов. Управління віндсерфінгом вимагає вміння працювати з вітрилом та балансувати, змінюючи його кут до вітру для контролю швидкості та напрямку. Цей спорт особливо добрий при сильному вітрі – від 10 до 30 вузлів, дозволяючи досягати високих швидкостей. Віндсерфінг – це спорт, що вимагає хорошої фізичної підготовки. Для катання вибирають місця з відповідним вітром та рівною водою (озера або затоки). Він задіює всі групи м'язів, особливо плечі, спину та ноги, та пропонує різні стилі: від акробатичних трюків (фрістайл) до швидкісних гонок (слалом) та катання на хвилях.

Кайтсерфінг поєднує в собі елементи віндсерфінгу та вейкбордингу. Спортсмен використовує дошку та потужний кайт, керований за допомогою

стропної системи та контролера. Ключовим аспектом є використання енергії вітру для створення підйомної сили та руху. Змінюючи кут атаки кайту, райдер контролює швидкість, напрямок та висоту польоту, а також виконує складні трюки. Кайтсерфінг ефективний у широкому діапазоні вітрів – від 8 до 30 вузлів. Кайтсерфінг – це спорт, який вимагає великих просторів, будь то пляж або відкрите море, для безпечного керування кайтом. На відміну від віндсерфінгу, кайтсерфінг більше покладається на координацію та вміння працювати з кайтом, ніж на грубу силу, хоч і потребує значних зусиль для утримання рівноваги. Цей вид спорту відомий своїми видовищними повітряними трюками та маневрами, що дозволяють кайтсерферам злітати у повітря та виконувати складні фігури. Кайтсерфери можуть вибирати між катанням хвиль для адреналіну або ковзанням по спокійній воді для більш розслабленого досвіду [9].

Віндсерфінг і кайтсерфінг – популярні водні види спорту, які вимагають певного рівня підготовки. Це видовищні екстремальні види водного спорту, які використовують силу вітру для руху. Обидва види спорту передбачають необхідність навчання, тренувань та розуміння метеорологічних умов для забезпечення безпеки. Вибір між віндсерфінгом та кайтсерфінгом визначається індивідуальними уподобаннями, фізичними можливостями та поставленими цілями (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Основні відмінності віндсерфінгу та кайтсерфінгу

Основні відмінності	Віндсерфінг	Кайтсерфінг
Керування	Управляється за допомогою вітрила та дошки.	Використовує парашут для тяги та керування рухом.
Вимоги до вітру	Найкраще підходить для сильного вітру.	Може бути практикований у ширшому діапазоні вітрів.
Стиль та трюки	Акцентує увагу на управлінні вітрилом та стилями катання хвилями та гонками.	Надає більше можливостей для виконання повітряних трюків.

Спортивні водні види туризму, такі як рафтинг, каякінг, серфінг та дайвінг, приваблюють все більше шанувальників завдяки поєднанню гострих відчуттів, фізичної активності та можливості єднання з природою. Долаючи свої кордони, учасники отримують заряд адреналіну та зміцнюють здоров'я. Крім того, знайомство з мальовничими водними екосистемами пробуджує інтерес до їхнього збереження. Групові водні активності, зокрема рафтинг, надають платформу для соціальної взаємодії та розвитку міжособистісних відносин. Популярність таких видів відпочинку обумовлена можливістю подорожувати в компанії друзів або приєднуватися до груп, орієнтованих нових знайомств. Розширення пропозиції туроператорів та спеціалізованих компаній робить екстремальні водні види спорту доступними для широкого кола споживачів, незалежно від їхньої фізичної підготовки.

Сучасні технології значно підвищили безпеку та зручність занять спортивними водними видами спорту, що зробило їх більш доступними для широкої публіки. Разом з тим, активне висвітлення цих видів туризму в соціальних мережах та інших медіа, з їх захоплюючими фото- та відеоматеріалами, відіграє ключову роль у залученні нових учасників. В результаті, спортивні водні види спорту продовжують набирати популярності, пропонуючи унікальний досвід пригод, фізичної активності та гармонії з природою.

1.2. Основні організаційні особливості водних видів спортивного туризму

Для успішної організації водної подорожі необхідно добре знати та вміти керувати своїм плавзасобом. Керівник групи повинен мати досвід організації походів аналогічного типу – чи це сплав на плоту, катамарані чи гребних човнах. Водні походи можна здійснювати на різних судах: шлюпках, човнах, розбірних байдарках, плотах і катамаранах. Однак найбільш зручними для подорожей вважаються розбірні байдарки та катамарани. Вони

поєднують у собі стійкість, місткість, хороші ходові якості, невелику вагу та зручність транспортування. Крім того, вони прості в ремонті та підходять для річок з різними умовами.

Основні організаційні особливості водного спортивного туризму включають чітку класифікацію маршрутів (I–VI категорії складності), обов’язкову сертифікацію спорядження та суворий контроль безпеки (наявність шоломів, рятувальних жилетів). Організація вимагає ретельного планування сплаву, врахування гідрологічного режиму річок, кваліфікованого керівництва та обов’язкової реєстрації груп у рятувальних службах [6]. Визначають ключові аспекти організації водного туризму (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Ключові аспекти організації водного туризму

Ключові аспекти організації	Характеристика
Місце проведення (за типом водойми)	Спортивні походи у водному туризмі класифікуються за типом водойми на річкові (сплави по річках, що поділяються на рівнинні та гірські) та озерно-морські (походи по озерах, водосховищах, затоках).
Класифікація маршрутів	Походи поділяються за складністю (від I до VI категорії), що вимагає різного рівня підготовки учасників та технічного оснащення.
Спеціальне спорядження	Використання надійних плавзасобів (байдарки, катамарани, рафти) та засобів індивідуального захисту – шоломів, рятувальних жилетів є обов’язковим.
Планування та безпека	Організатори повинні детально вивчити лоцію річки, вибрати оптимальний сезон, забезпечити автономність групи та зареєструвати маршрут у рятувально-спортивних службах.
Командна взаємодія	Високі вимоги до злагодженості дій команди, фізичної підготовки та досвіду проходження перешкод (порогів, шивер).
Організаційні форми	Спортивні походи, категорійні сплави, змагання з техніки водного туризму (слалом, спринт).

Спортивні походи у водному туризмі передбачають подолання природних перешкод (пороги, шивери, вали) та поділяються за категорією складності залежно від технічної складності та небезпеки. Організація водних походів значною мірою залежить від місця проведення, адже кожен тип

водойми диктує свої особливості, вимоги до спорядження, техніки та правил безпеки. Крім того існують загальні принципи, незалежно від місця проведення:

- оцінка ризиків та планування безпеки – це основа будь-якого водного походу;
- вибір відповідного спорядження – відповідно до типу водойми, складності маршруту та кількості учасників;
- кваліфіковані організатори та інструктори – з досвідом роботи в даному типі водойми;
- чіткі правила поведінки та інструктажі для учасників;
- групове супроводження та зв'язок;
- наявність аптечки та знання основ першої допомоги.

Розуміння типології організації спортивних заходів дозволяє краще планувати водні походи, обирати оптимальні маршрути, забезпечувати безпеку учасників та отримувати максимум задоволення від водних пригод. Основні типи водних походів визначаються наступним чином (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Основні типи водних походів

Тип	Водні ресурси	Особливості
Річкові походи (сплави – рафтинг, сплав на байдарках (екстремальний), каякінг (екстремальний))	гірські річки	Характеризуються великою швидкістю течії, наявністю порогів, водоспадів, притисків, скелястих берегів, можливими змінами рівня води, погодними умовами. Потребують високої майстерності (катамарани, каяки, рафти).
	рівнинні річки	Спокійніша течія, перешкоди у вигляді завалів, старих гребель, шивер. Підходять для байдарочних походів.
Озерно-морські походи	озера та водосховища	Походи по великих відкритих акваторіях. Основні перешкоди – велика хвиля, вітер, необхідність орієнтування.
	морські походи	Сплави вздовж морського узбережжя (морський каякінг), які вимагають врахування припливів, відпливів та морської хвилі.
Комбіновані походи	водойми (річки, озера, море) та суша (рівнини,	Поєднують елементи водного походу з пішохідним (наприклад, підхід до річки) або велосипедним.

	гори)	
--	-------	--

Організація безпечного та успішного сплаву (водного походу) дійсно вимагає ґрунтовної організаційної підготовки. Ретельне планування залежить від визначення мети та концепції походу, дозволяє мінімізувати ризики, оптимізувати ресурси та забезпечити максимальне задоволення від подорожі. В таблиці 1.6 визначено основні етапи ретельного планування водних походів.

Таблиця 1.6 – Основні етапи ретельного планування водних походів

Етапи	Показники	Дії
Вибір маршруту та логістика	Складність річки	– оцінити категорію складності згідно з досвідом учасників; – врахувати наявність порогів, перекатів та завалів.
	Точки старту та фінішу	продумати зручні місця для спуску плавзасобів на воду та виходу з неї, а також можливість під'їзду автотранспорту.
	Таймінг	– розрахувати середню швидкість руху (зазвичай 4 – 6 км/год для байдарок); – закласти час на обіди, відпочинок і можливі непередбачувані затримки.
Спорядження та плавзасоби	Вибір суден	байдарки (швидкість), рафти (стійкість) або катамарани (вантажність) залежно від типу річки.
	Особиста безпека	кожен учасник обов'язково повинен мати підігнаний рятувальний жилет; для складних річок необхідні шоломи.
	Герметичність	використання гермомішків для збереження сухого одягу, спальників та електроніки
Безпека та зв'язок	Розвідка	вивчення актуальних звітів про стан річки (рівень води, нові завали).
	Групова аптечка	має містити засоби від переохолодження, сонячних опіків, травм та антисептики.
	План дій у НС	– визначення точок можливого сходження з маршруту; – наявність засобів зв'язку (PowerBank, водонепроникні чохла для телефонів).
Побут харчування та	Місця для стоянок	попереднє визначення придатних для ночівлі майданчиків з доступом до питної води або дров.
	Меню	продукти мають бути калорійними, легкими та такими, що не псуються швидко; використовувати герметичні контейнери.
Екологічна	Сміття	планування вивозу всього сміття з собою.

відповідальність	Вплив на природу	мінімізація впливу на берегову лінію та рослинність.
------------------	------------------	--

Серед основних особливостей планування та маршрутизації водного спортивного туризму визначаються географія та сезонність, а саме вибір маршрутів залежно від річки/моря, пори року, рівня води, температури води та повітря. Крім того визначаються рівень складності та безпека – маршрути з різним ступенем складності (Class I–V за американською системою рафтингу, локальні шкали) та відповідна підготовка учасників та гідів. Важливим елементом організації водного спортивного туризму є безпека та управління ризиками, яка є фундаментом, на якому будується успішний та відповідальний розвиток цього виду активного відпочинку (див. табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Основні елементи безпеки та управління ризиками при організації водного спортивного туризму

Основні елементи	Характеристика	Фактори
Унікальність та підвищена небезпека водного туризму Безпека як пріоритет	водний спортивний туризм, чи то сплав по річці, каякінг, віндсерфінг, дайвінг чи вітрильний спорт, відрізняється від інших видів туризму підвищеним рівнем ризику. безпека має бути абсолютним пріоритетом на всіх етапах організації водного спортивного туризму:	– погодні умови – швидко мінлива погода, сильний вітер, хвилі, шторми, різкі перепади температури; – рельєф дна і течія – камені, пороги, вири, підводні течії, глибина, що змінюється; – технічний стан обладнання – несправність човнів, каяків, гідрокостюмів, рятувального обладнання; – людський фактор – недостатня підготовка учасників, помилки в управлінні, паніка, переоцінка своїх сил. Може призвести до серйозних травм, утоплення і навіть загибелі; – планування маршруту – ретельний аналіз погодних умов, рельєфу місцевості, рівня води, наявності потенційних небезпек та розробка запасних маршрутів та планів евакуації; – підготовка учасників – оцінка фізичної підготовки та досвіду учасників; – забезпечення необхідним обладнанням – надання учасникам справного та сертифікованого обладнання; – супровід кваліфікованими інструкторами – наявність досвідчених та сертифікованих

		інструкторів, здатних забезпечити безпеку учасників; – постійний моніторинг ситуації на воді, реагування на загрози; – ідентифікація ризиків – виявлення всіх потенційних небезпек, пов'язаних із конкретним маршрутом та видом водного туризму;
--	--	--

Продовження таблиці 1.7

Основні елементи	Характеристика	Фактори
Управління ризиками – систематичний підхід	це не просто реакція на проблеми, які виникають, а проактивний і систематичний процес	– оцінка ризиків – визначення ймовірності виникнення кожного ризику та ступеня його потенційного впливу; – розробка заходів для зниження ризиків – вживання превентивних заходів зменшення ймовірності виникнення ризиків чи пом'якшення їх наслідків. Це може включати зміну маршруту, вибір більш сприятливого часу для подорожі, посилення інструктажів, використання додаткового обладнання; – реалізація заходів щодо зниження ризиків – впровадження розроблених заходів у практику організації водного туризму; – контроль та оцінка ефективності – постійний моніторинг ефективності вжитих заходів та внесення необхідних коригувань.
Наслідки нехтування безпекою	Нехтування безпекою та управлінням ризиками може призвести до певних наслідків	– травмам і загибелі учасників – найтрагічніший та неприйнятний наслідок; – репутаційним втратам – негативні відгуки та втрата довіри клієнтів; – юридичним наслідкам – позови та штрафи у разі нещасних випадків; – фінансовим втратам – витрати на лікування постраждалих, компенсації, судові витрати.

Вода – це динамічне та непередбачуване середовище. Безпека та управління ризиками є ключовими елементами організації водного спортивного туризму, а не просто констатація факту. Безпека та управління ризиками – це не просто додаткові витрати, а інвестиції у майбутнє водного спортивного туризму. Організація, яка ставить безпеку на перше місце, створює позитивний імідж, приваблює клієнтів та забезпечує сталий розвиток свого бізнесу. Відповідальний підхід до безпеки – це запорука успішного та приємного відпочинку для всіх учасників водної пригоди.

Серед необхідних дій щодо процесу організації водних видів

спортивного туризму визначено навчання та сертифікацію персоналу (гіді/інструктори з належними концесіями та досвідом, рятувальники на місці). Також наявність екіпірування та обладнання (рятувальні жилети, шоломи, страхуючі мотузки, буйки, радіозв'язок, аптечки, аварійні сигнали). Організація процедур НС (план евакуації, маршрути порятунку, доступ до медичної допомоги та до місць зв'язку). Крім того наявність документації та згоди учасників (медичні форми, інструкції щодо ризиків, підписи про ознайомлення, страхування відповідальності). Забезпечення страхування та юридичних аспектів (страхування відповідальності перед третіми особами, страхування учасників, дотримання місцевого законодавства та вимог до інструкторів).

Наступним важливим елементом організації водного спортивного туризму є інфраструктура та логістика, а саме бази та причали, зберігання та обслуговування спорядження, ремонтна майстерня. Транспортна логістика базується на доставці учасників до старту, перевезенні обладнання, організації базових таборів, складське зберігання обладнання та забезпечення безпеки. Основа успіху – мультимодальні перевезення, які поєднують автотранспорт для під'їзду до річки та використання спеціалізованих складів для зберігання плавзасобів [22].

Організація зв'язку між точками маршруту, координація учасників, навігація, моніторинг погодних умов та стану річки. Зв'язок та навігація визначені мобільним зв'язком, радіозв'язком, наявністю навігаційних приладів, карт та GPS. Забезпечення безпеки визначається наявністю рятувальних служб, медичного забезпечення, яке визначено наявністю аптечки, можливістю швидкої евакуації та оперативного зв'язку з рятувальниками. Умови проживання та харчування визначаються організацією розміщення, харчування, сезонною доступністю. Тобто, ефективна організація логістики передбачає використання внутрішньої логістики (підготовка спорядження) та зовнішньої (трансфер) для забезпечення цілісності матеріального потоку – учасників та плавзасобів.

Ще одним важливим елементом процесу організації водного спортивного туризму є визначення вимог до аудиторії та маркетингової стратегії:

- вік, фізична підготовка та медичні протипоказання;
- інформування про ризики та підготовку до маршруту;
- програми лояльності, сезонні пропозиції, пакетні тури;
- партнерства з місцевими спільнотами та екологічними програмами.

Маркетингові стратегії водного спортивного туризму спрямовані на популяризацію активного відпочинку, фізичного навантаження та подолання маршрутів. Стратегія включає організацію категорійних походів на байдарках, рафтах чи катамаранах, орієнтованих на професіоналів та аматорів, з акцентом на безпеку, унікальність природних перешкод та емоційне відновлення.

Не меншу важливість мають екологічна відповідальність та сталий розвиток, які проявляються у мінімізації впливу на водну екосистему (обмеження кількості учасників на маршруті, збирання сміття, переведення на екологічно чисті види енергії). Також у дотриманні природоохоронних норм, правил заповідників та зон, які охороняються. Крім того організовуються зворотний зв'язок із місцевими спільнотами та підтримка локальних проектів.

Та останнім, але не менш важливим елементом організації водного спортивного туризму стають фінанси та якість послуг, до яких відноситься вирішення наступних питань:

- вартість організації туру – оренда суден, обладнання, страховки, заробітна плата гідів, транспорт, дозволи;
- контроль якості – стандарти обслуговування, регламенти інструктажу, перевірки обладнання перед виїздом, збирання зворотного зв'язку від учасників;
- ризик-менеджмент та резерви на випадок НС.

Таким чином, успішна організація спортивних заходів з водного

туризму потребує комплексного підходу, який включає:

- планування – ретельний вибір маршруту, облік гідрологічних умов, прогнозування погоди, розробка плану евакуації;
- матеріально-технічне забезпечення – підбір та перевірка спорядження, забезпечення транспортної доступності, організація харчування та проживання;
- кадрове забезпечення – залучення кваліфікованих інструкторів, рятувальників, медичного персоналу;
- забезпечення безпеки – розробка та впровадження правил безпеки, проведення інструктажів, страхування учасників;
- юридичне оформлення – отримання необхідних дозволів, дотримання вимог законодавства.

На цій основі можна визначити основні етапи реалізації водної спортивної подорожі (туру):

- аналіз ринку та вибір напрямків;
- розробка маршрутів з урахуванням рівнів складності та ризиків;
- підбір та навчання персоналу, сертифікація;
- оформлення страховок, ліцензій, дозволів;
- придбання та обслуговування обладнання;
- підготовка матеріалів з безпеки та інструктажів;
- проведення туру та пост-обслуговування (обговорення, аналіз ризиків).

Вивчення організаційних основ спортивних видів водного туризму дозволяє зробити ключові висновки. Водні види спортивного туризму – це складна сфера, яка динамічно розвивається, охоплюючи широкий спектр видів спортивної діяльності на воді (рафтинг, каякінг, каноїнг, сплави на байдарках, вейкбординг, сапсерфінг та ін) та спираючись на знання з різних дисциплін – фізіології, психології, педагогіки, географії, гідрології, безпеки життєдіяльності, а також теорії та методики спортивного тренування. Визначено чітку класифікацію видів водного туризму за рівнем складності,

використовуваному спорядженню, типу водойми та іншим критеріям, яка необхідна для організації безпечних та ефективних подорожей та занять. Систематизація знань про вимоги до підготовки учасників, особливості техніки виконання елементів та правила безпеки є фундаментом для розробки програм навчання та тренувань. Ефективне управління ризиками потребує комплексного підходу, що включає профілактичні заходи, навчання учасників, наявність рятувального обладнання та чіткий план дій у надзвичайних ситуаціях.

Висновки до розділу 1.

У зв'язку з розвитком технологій та зміною умов довкілля, організаційні основи спортивних видів водного туризму потребують постійного вдосконалення. Необхідно впроваджувати нові методики навчання, розробляти більш досконале спорядження, враховувати екологічні аспекти та адаптуватися до кліматичних умов, що змінюються. Успішна організація спортивних заходів з водного туризму залежить від злагодженої взаємодії спортивних федерацій та клубів водного туризму, які відіграють ключову роль у розвитку галузі, визначаючи стандарти підготовки, проводячи змагання, організовуючи навчання та популяризуючи здоровий спосіб життя. Їхня діяльність спрямована на популяризацію напрямку водних видів туризму, підвищення рівня майстерності учасників, забезпечення безпеки та розвиток інфраструктури.

Таким чином, організаційні основи спортивних видів водного туризму являють собою складну та взаємопов'язану систему знань, необхідну для забезпечення безпеки, ефективності та сталого розвитку цієї захоплюючої та корисної для здоров'я діяльності. Подальші дослідження у цій галузі мають бути спрямовані на розробку нових технологій, удосконалення методик навчання та підвищення рівня безпеки учасників.

РОЗІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Аналіз особливостей зарубіжного досвіду розвитку та організації водного спортивного туризму

Галузь міжнародного туризму продовжує швидко набирати обертів. За підсумками 2025 року кількість поїздок збільшилась на 5% до попереднього 2024 року та на 14% перевищила рівень допандемічного 2019 року. Попри зростання цін на послуги та геополітичні труднощі, мандрівники зберігають високу активність, що підтверджується 4% зростанням вже у третьому кварталі (на тлі літнього сезону). Зураб Пололікашвілі, Генеральний секретар ООН з туризму, відзначив стійке зростання доходів у секторі, виділивши видатні результати Африки та Європи [38]. Водний спортивний туризм стає дуже популярним і багато країн пропонують неймовірні можливості для різних водних видів спорту, таких як серфінг, кайтсерфінг, віндсерфінг, дайвінг, рафтинг та інші.

Грунтуючись на аналізі обсягу водних ресурсів, розвиненості інфраструктури та доходів від туризму, можна виділити такі країни, як США, Франція, Бразилія, Іспанія, Мальдіви, Єгипет, Філіппіни, Мексика, Австралія та Індонезія. Серед країн з великим обсягом водних ресурсів можна відзначити Бразилію як лідера із запасів прісної води завдяки басейну річки Амазонки, США та Канада також мають значні водні ресурси. Зростання популярності водного туризму відкриває широкі перспективи для розвитку активного відпочинку, включаючи серфінг, дайвінг та рафтинг. На основі аналізу розвиненості інфраструктури водних ресурсів до топ-лідерів входять США, Франція, Бразилія, Іспанія, Мальдіви, Єгипет, Філіппіни, Мексика, Австралія та Індонезія.

Утримують позиції лідерів за обсягом надходжень від міжнародного туризму США (215 млрд. дол.), Іспанія (106,5 млрд. дол.), Великобританія

(82,5 млрд. дол.), Франція (77 млрд. дол.), Італія (58,7 млрд. дол.) ОАЕ (57 млрд. дол.), Туреччина (64 млрд. дол.) та Японія (54,7 млрд. дол.), при цьому значну частку виручки забезпечують саме водні напрямки туризму [17] (див. табл 2.1).

Таблиця 2.1 – Доходи країн світових лідерів від туризму

Країна	Економічні доходи країни, трлн. доларів США	Міжнародні туристичні доходи за 2025 р., млрд. доларів США	Відсоток доходів від туризму
США	31,420	215,0	0,7
Іспанія	1,891	106,5	5,6
Великобританія	3,398	82,5	2,4
Франція	3,360	77,0	2,2
Італія	2,540	58,7	2,3
ОАЕ	569,1	57,0	10
Туреччина	1,570	64,0	4
Японія	4,500	54,7	1,2
Австралія	1,830	52,0	2,8
Канада	2,320	49,9	2,15

США посідають перше місце у світі за доходами від міжнародного туризму, отримавши дохід 215 мільярдів доларів вже у 2025 році. Об'єднані Арабські Емірати виділяються серед інших країн, генеруючи 57 млрд. доларів доходу, що можна порівняти з показниками провідних європейських туристичних держав. Навіть постраждала від війни Україна зафіксувала прибуток у розмірі 1 мільярда доларів, що демонструє дивовижну стійкість туризму [16]

Вивчення зарубіжного досвіду розвитку водного спортивного туризму є актуальним через низку причин, зумовлених як глобальними тенденціями в туризмі, так і специфікою розвитку цього напрямку в Україні. Серед глобальних тенденцій туризму можна виділити зростання популярності активного та пригодницького туризму. Водний спортивний туризм ідеально вписується в цю тенденцію, пропонуючи унікальні можливості для активного відпочинку, отримання нових вражень та подолання себе. Зарубіжні країни

активно розвивають цей напрямок, пропонуючи широкий спектр послуг та продуктів. Ще однією важливою тенденцією є збільшення попиту на екологічно стійкий туризм. Водні види спорту, особливо ті, які не вимагають використання моторизованого транспорту (каякінг, SUP-серфінг, віндсерфінг), часто розглядаються як екологічно чисті та стійкі форми туризму. Закордонний досвід показує, як можна розвивати водний туризм, мінімізуючи негативний вплив на довкілля.

Наступною тенденцією є персоналізація та індивідуалізація туристичних послуг. Туристи все більше прагнуть індивідуальних маршрутів та програм, адаптованих до їх інтересів та рівня підготовки. Закордонні оператори успішно пропонують широкий спектр спеціалізованих турів водним спортивним туризмом. В питанні круглорічного розвитку туризму закордонний досвід демонструє, як можна використовувати водні ресурси для розвитку туризму не тільки в літній сезон, а й у міжсезоння, пропонуючи різні види активностей (наприклад, льодовий кайтинг, зимовий каякінг).

Специфікою розвитку водного спортивного туризму в Україні є величезний потенціал водних ресурсів завдяки протяжній береговій лінії, численним річкам, озерам та водосховищам. Однак цей потенціал використовується недостатньо ефективно. Нестача інфраструктури та кваліфікованих кадрів в Україні, коли часто не вистачає сучасної інфраструктури (баз відпочинку, пунктів прокату обладнання, спеціалізованих трас) та кваліфікованих інструкторів та гідів з водних видів спорту. Вивчення закордонного досвіду допоможе визначити найкращі практики у створенні та управлінні такою інфраструктурою, а також у підготовці кадрів.

Недостатня розвиненість маркетингу та просування водного спортивного туризму в Україні, коли цей напрямок часто не отримує належної уваги у маркетингових кампаніях. Зарубіжний досвід показує, як ефективно просувати цей напрямок, використовуючи різні канали комунікації та залучаючи цільову аудиторію. Необхідність розробки

нормативно-правової бази в Україні виявляється у відсутності деякої чіткості норм, які регулюють діяльність у сфері водного спортивного туризму, що створює певні перешкоди для її розвитку. Вивчення закордонного досвіду допоможе розробити ефективні правила та стандарти безпеки. Недостатня інтеграція коїться з іншими видами туризму, коли водний спортивний туризм розвивається ізольовано з інших видів туризму (культурно-пізнавального, екологічного, подієвого). Закордонний досвід показує, як можна інтегрувати водний туризм у комплексні туристичні продукти, підвищуючи їхню привабливість для туристів.

Для певних країн та регіонів в результаті вивчення закордонного досвіду особливо важливим є розробка та реалізація національних стратегій розвитку водного туризму. Вивчення досвіду країн, що успішно розвивають водний туризм (наприклад, Норвегія, Нова Зеландія, Канада, Хорватія), допоможе розробити ефективну стратегію для України. Так, вивчення досвіду створення та управління інфраструктурою водного спортивного туризму відбувається через вивчення досвіду будівництва та експлуатації баз відпочинку, пунктів прокату обладнання, спеціалізованих трас та інших об'єктів інфраструктури.

Важливим є вивчення досвіду проведення міжнародних змагань та фестивалів з водних видів спорту, які залучають туристів та сприяють розвитку туризму у регіоні. Міжнародний досвід проведення змагань та фестивалів з водних видів спорту демонструє, що такі заходи є потужним інструментом для розвитку інфраструктури, спортивного туризму та культурного обміну. Цікавим прикладом є щолітні сплави річкою Ааре у швейцарському Берні, яка перетворюється на наймасштабніший природний аквапарк. Вона увійшла у ТОП-25 найкращих місць для купання у світі за версією CNN [49]. Блакитне полотно, яке швидко рухається, усіяне головами з різнокольоровими мішками, човнами від малого до великого, і надувними колами різних форм. Річкова водойма бере свій початок у Бернських Альпах, що пояснює кристальну чистоту водойми. У літню спеку люди сплавляються

вниз, ховаючи одяг у гермомішки, а потім повертаються назад пішки.

Також яскравими прикладами є організація таких водних спортивних заходів, як BEST Fest (Колонія Сант-Жорді, Іспанія) – 7-денний міжнародний фестиваль плавання на відкритій воді, який збирає як професіоналів, так і аматорів, перетворюючи плавання на масовий фестиваль. Atlantic Cup (США) – один із найшвидших вітрильних перегонів, який інтегрує екологічну стійкість (перша вуглецево-нейтральна вітрильна гонка в США) та проходить через кілька портів (Чарльстон, Нью-Йорк, Портленд). Malabar River Festival (Керала, Індія) – міжнародний фестиваль каякінгу та рафтингу на бурхливій воді, що підкреслює розвиток пригодницького туризму. Alaçatı WindFest (Чешме, Туреччина) – щорічний фестиваль віндсерфінгу на Егейському узбережжі, який поєднує професійні змагання з розважальною програмою для тисяч глядачів. Moomba Night Jump (Мельбурн, Австралія) – ефектні нічні стрибки на водних лижах у центрі міста, що приваблюють масового глядача. Barcelona International Boat Show (Іспанія) – поєднує виставку яхт із водними розвагами та змаганнями, залучаючи понад 50 000 відвідувачів [36].

Також цікавим для вивчення та застосування може стати досвід країна-орієнтованих заходів водного спортивного туризму:

- Tarifa (Іспанія) – визнана європейська столиця кайтсерфінгу. Досвід полягає в інтеграції вінд-спортів у місцеву економіку, створенні інфраструктури для постійних тренувань та міжнародних фестивалів;
- Dragon Boat Festival (Китай) – приклад культурного фестивалю з 2 000 – літньою історією, який перетворився на міжнародний вид спорту (перегони на човнах-драконах), що популяризує китайську культуру;
- Мюнхен (Німеччина) – досвід будівництва штучної водної траси (1972) для олімпійського водного слалому, що дозволило проводити змагання найвищого рівня далеко від природних річок;
- Setúbal (Португалія) – використовує стратегію «мульти-важелів» (multi-leverage) – проведення двох міжнародних подій поспіль (2022 FINA Marathon Swim World Series та Європейський юніорський чемпіонат), щоб

максимально використати економічні та соціальні переваги [47].

Не менш важливим є вивчення досвіду розробки та впровадження стандартів безпеки для різних видів водного спорту. Зарубіжний досвід розробки та впровадження стандартів безпеки у водному спорті базується на суворому регулюванні, сертифікації обладнання та навчанні персоналу. Одним із найяскравіших прикладів є діяльність організації Safe Water Sports (Греція) у співпраці з TÜV AUSTRIA HELLAS. Це незалежний інспекційний та сертифікаційний орган, який об'єднує зусилля з Safe Water Sports для покращення заходів безпеки в центрах водних видів спорту. Обидві сторони розробили Протокол приватної сертифікації для ліцензованих центрів водних видів спорту для сертифікації відповідних підприємств за умови, що вони відповідають певним стандартам безпеки, щоб отримати знак якості Water Sports Certified.

Протокол Water Sports Certified Quality робить акцент на функціональних вимогах до центрів водних видів спорту та відпочинку, зосереджуючись на стандартах безпеки, якості послуг та обслуговуванні клієнтів. У 2023 році за цією моделлю були сертифіковані 20 центрів водних видів спорту Греції [33]. Модель стосується інноваційного інструменту, який пропонує:

- додану вартість та знак операційної якості;
- високий профіль та визнання завдяки сертифікованій організації та обслуговуванню преміум-класу;
- повагу до безпеки клієнтів;
- модернізацію важливого сектору туристичної галузі в Греції.

Бізнесові та торговельні переваги для центрів водних видів спорту від сертифікації:

- логотип сертифікації є пізнаванням для просування якості та безпеки водних видів спорту;
- сертифіковані центри виділяються серед конкурентів та отримують сертифікати, оскільки вони відповідають певним критеріям;

– бізнес просувається в туристичній галузі (наприклад, готелі, курорти, туроператори, туристичні агенти тощо).

Також для сертифікованих водних центрів діють соціальні переваги:

- гнучкий та практичний щоденний механізм для забезпечення високоякісних водних видів спорту;
- встановлення профілактичних заходів для запобігання нещасним випадкам у водних видах спорту;
- механізм ефективного вирішення надзвичайних ситуацій під час надання відповідних послуг;
- постійне покращення якості та безпеки послуг, що надаються центром, з очевидними перевагами для користувачів;

Крім того, сертифіковані центри рекламуються через:

- додаток Safe Water Sports, який інформує користувачів про найближчі сертифіковані центри водних видів спорту;
- публікації на сторінках соціальних мереж TÜV AUSTRIA HELLAS та SAFE WATER SPORTS, що мають понад 70 000 підписників;
- прес-релізи, інтерв'ю, виступи та презентації на телебаченні та радіо;
- центри мають прапор із логотипом «Water Sports Certified Quality» у сертифікованих центрах (надається після завершення сертифікації);
- реклама на вебсайтах TÜV AUSTRIA HELLAS та SAFE WATER SPORTS.

Таким чином, модель сертифікації Water Sports Certified Quality зможе суттєво допомогти просуванню Греції як найкращого місця для водних видів спорту. Спільні зусилля під егідою Центрального союзу муніципалітетів Греції (KEDE) та міжнародновизнаної організації TÜV AUSTRIA HELLAS спрямовані на зміцнення відчуття безпеки серед відвідувачів грецьких пляжів та запобігання нещасним випадкам, водночас намагаючись розвивати туристичну галузь, оскільки діяльність сертифікованих центрів водних видів спорту зробить Грецію взірцем для наслідування у сфері безпеки водних видів спорту.

У сфері маркетингу та просування водного туризму важливим є вивчення досвіду використання різних каналів комунікації та залучення цільової аудиторії. Зарубіжний досвід маркетингу та просування водного туризму (яхтинг, круїзи, каякінг, рафтинг) базується на комплексному підході, діджиталізації та інтеграції екологічних цінностей. Провідні країни (Іспанія, Греція, Хорватія, США) використовують активні стратегії для залучення як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Прикладом вдалих маркетингових стратегій та брендинг є:

- брендинг територій – створення унікального бренду для водних DESTINATION (наприклад, «Хорватська Адріатика – рай для вітрильників»);
- цільова сегментація – орієнтація на конкретні групи (активні мандрівники (вік 25 – 45, високий дохід), еко-свідомі туристи, сім'ї);
- створення унікальної торгової пропозиції – акцент на автентичних враженнях, безпеці та екологічності, що важливо в умовах зміни поведінки споживачів.

Сучасні дослідження маркетингових стратегій вказують на те, що близько 73% респондентів реагують на відеорекламу (YouTube, TikTok, Instagram Reels), близько 12% реагують на рекомендації блогерів/інфлюенсерів [5]. Вдалим використанням цифрових інструментів (діджиталізації) просування послуг на сучасному етапі вважається:

- використання соціальних мереж та influencer-маркетингу – залучення блогерів для показу емоційного досвіду водних подорожей;
- платформи бронювання – впровадження онлайн-платформ для оренди яхт, каяків та бронювання водних турів;
- інтерактивні карти та мобільні додатки – надання інформації про морину, маршрути, пам'ятки та погоду в реальному часі [34].

Міжнародні платформи бронювання мають глобальне охоплення і користуються популярністю в усьому світі. Міжнародні платформи бронювання (Online Travel Agencies) дійсно домінують у світовому туризмі. Вони пропонують доступ до мільйонів варіантів туристичних послуг та

розваг у понад 200 країнах світу, миттєво обробляють платежі та надають багатомовну підтримку, що робить планування подорожей максимально зручним. Серед них платформи соціальних мереж та комунікації, онлайн-навчання та освіти, електронної комерції, сервіси для роботи, співпраці та розваг, стрімінгові сервіси. Ці цифрові сервіси спрощують пошук послуг до кількох кліків, дозволяють порівнювати ціни та читати реальні відгуки інших мандрівників перед бронюванням У таблиці 2.2 визначено за категоріями популярні міжнародні та українські онлайн-платформ для оренди водного транспорту та бронювання турів.

Таблиця 2.2 – Категорії популярних онлайн-платформ для оренди водного транспорту та бронювання турів

Категорії	Перелік	Напрямки діяльності
Оренда яхт та катерів (міжнародні та локальні)	Click&Boat	один із лідерів європейського ринку, пропонує понад 55 000 яхт, катамаранів та RIB-човнів у багатьох країнах.
	Boataround	велика платформа, що працює безпосередньо з власниками яхт, забезпечуючи широкий вибір (вітрильні, моторні) за конкурентними цінами.
	Sailica	сервіс з оренди яхт, що має понад 9 000 човнів у 130+ напрямках.
	GetMyBoat	американська платформа, що орієнтована на широкий спектр водних розваг, включаючи оренду невеликих човнів.
	KievFlot (КиївФлот)	локальний сервіс для оренди яхт у Києві (вітрильні та моторні).
Каяки, SUP-дошки та байдарки (Україна)	KAVA (kava.ua)	платформа для бронювання пригод, яка пропонує оренду сап-дошок та каяків, зокрема у Запоріжжі (тимчасово не працює)
	Каяк-каное Центр (kayak.zp.ua)	прокат каяків та SUP-бордів, а також індивідуальні тури з інструктором
	Байдарка (baydarka.zp.ua)	онлайн-бронювання каяків, байдарок та SUP-дошок у Запоріжжі (тимчасово не працює)
	ДивоКаяк (dyvokayak.com.ua)	прокат байдарок та SUP-дошок на озері Наварія (Львівська область)
Бронювання водних турів та активностей	Viator (by TripAdvisor)	величезний вибір турів, включаючи круїзи, снорклінг та прогулянки на човнах у всьому світі
	GetYourGuide	популярний сервіс для бронювання турів та квитків, має широкий розділ водних розваг
	CheckYeti	платформа для пошуку та бронювання водних

		турів, зокрема для відпочинку на яхтах
	LiveAboard.com	Спеціалізується на бронюванні незабутніх морських подорожей та дайвінг-турів

Ці платформи працюють за принципом маркетплейсів, де власники човнів пропонують свої судна (з капітаном або без), прокат спорядження для водних прогулянок, також для пошуку організованих турів, екскурсій на човнах та активного відпочинку. Вони з'єднують приватних власників суден та професійні чартерні компанії з туристами й ентузіастами активного відпочинку.

Ці сервіси дозволяють переглянути фото човнів/спорядження, порівняти ціни, прочитати відгуки та забронювати послугу онлайн. Цифровий простір України також активно розвивається, поєднуючи в собі переваги міжнародних платформ та створюючи власні унікальні ресурси. Від глобальних гігантів, таких як Google та Facebook, до українських інноваційних проєктів, як «Дія» та Prometheus, ці платформи формують спосіб нашого життя, навчання, роботи та спілкування. Важливо розуміти можливості, які надає кожна з них, та використовувати їх для особистісного та професійного зростання, а також для сприяння розвитку українського суспільства.

Серед інфраструктурних маркетингових механізмів організації водних подорожей є:

- розвиток марин – створення інтегрованих комплексів (марина + готель + ресторан), що забезпечують повний цикл послуг для яхтсменів;
- інтеграція водних шляхів – об'єднання різних видів водного туризму (річковий, морський) у єдині туристичні маршрути.

І нарешті, вивчення досвіду мінімізації негативного впливу водного туризму на навколишнє середовище та екологічної стійкості сьогодні стають особливо актуальними. Прикладами організації та просування екологічного та сталого водного туризму є:

- сертифікація «Блакитний прапор» – маркетинг пляжів та марин, що

відповідають високим екологічним стандартам, підвищує їх привабливість;

– еко-туризм – просування байдаркових маршрутів, які не шкодять природі, та організація турів спостереження за водними екосистемами.

Проаналізовані глобальні тенденції та історії успіху розвитку водного спортивного туризму вказують на його перспективність. Кілька напрямків по всьому світу досягли успіху, використовуючи пляжні види спорту як унікальну туристичну особливість. Яскравим прикладом є Тарифа, Андалусія, Іспанія, яка визнана європейською столицею кайтсерфінгу. Протягом кількох років місто змінило свою ідентичність, ставши міжнародним центром для спортсменів та ентузіастів, додатково розвиваючи послуги проживання, харчування та спеціалізованої торгівлі.

Бразилія також виділяється такими туристичними напрямками, як Жерікоакоара та Флоріанополіс, які приваблюють туристів цілий рік завдяки ідеальним умовам для вітряних та водних видів спорту. У глобальній сенсі позитивний ефект, який здобули ці місця, очевидний – це стимулювало інвестиції в інфраструктуру та збереження навколишнього середовища.

Крім того, спостерігається зростаюча тенденція до автентичного та сталого туристичного досвіду. Екотуризм та спортивний туризм набирають обертів, і пляжні види спорту ідеально вписуються в цей ландшафт, сприяючи прямому зв'язку туристів з природою та заохочуючи відповідальну практику.

Коли йдеться про розвиток туризму в прибережних районах, мало які стратегії є такими ж ефективними та надихаючими, як добре організовані заходи з водних видів спорту. Від високопродуктивних змагань до захопливих тренувань, ці заходи пропонують більше, ніж просто адреналін: вони підвищують видимість, створюють економічні можливості та перетворюють місця призначення на яскраві центри активності.

Вивчення зарубіжного досвіду розвитку та організації водного спортивного туризму стає необхідною умовою для успішного розвитку цього перспективного напрямку туризму в Україні. Це дозволить уникнути

помилку, запозичити найкращі практики та створити конкурентоспроможний туристичний продукт, який залучатиме туристів з усього світу. Важливо не просто копіювати закордонний досвід, а адаптувати його до українських умов та особливостей.

2.2. Аналіз особливостей та досвіду організації водного спортивного туризму в Новій Зеландії

Дуже цікавим досвідом організації водного спортивного туризму в країні є досвід Нової Зеландії, яка входить до переліку країн, де туризм відіграє критично важливу роль в економіці, особливо за показником витрат на одного відвідувача. Проте за загальними обсягами доходів від міжнародного туризму вона не входить до топ-10 світових лідерів. Туризм є другим за величиною експортним сектором країни, забезпечуючи 4,6% прямого внеску у ВВП та продовжує надавати значний позитивний вплив на економіку Нової Зеландії. Міжнародні туристи витратили в Новій Зеландії близько 12,5 млрд. новозеландських доларів (приблизно 7,4 – 7,5 млрд. доларів США) за 2025 рік. За даними, які враховують високі витрати на одного відвідувача через віддаленість країни, Нова Зеландія стабільно перебуває в числі країн із високим середнім чеком на одного туриста (поруч з Австралією) [41].

Сектор туризму залишається другим за величиною джерелом експортних доходів Нової Зеландії, вносячи прямий внесок у ВВП у розмірі 18 млрд. доларів, що становить 4,6%. Це на 0,6 млрд. доларів або 3,4% більше, ніж у попередньому році. Загальний обсяг внутрішнього та міжнародного туризму досяг свого історичного максимуму, склавши 46,6 млрд. доларів. Витрати на міжнародний туризм збільшилися на 1,2 млрд. доларів (7%) до 18,1 млрд. доларів, що є відновленням на 106% порівняно з рівнем 2019 року.

У 2025 році витрати іноземних туристів збільшилися на 3% порівняно з

попереднім роком і склали 12,5 млрд. доларів, а кількість туристів, що прибули, зросла на 6% до 3,51 млн. За роки, що пройшли з моменту відкриття кордонів для іноземних туристів, щорічні витрати неухильно зростали. Найбільші загальні витрати зазнали туристи з Австралії – 3,8 млрд. доларів, за ними йдуть туристи зі США (1,9 млрд. доларів) та Китаю (1,1 млрд. доларів). Однак, якщо розглядати витрати на одного відвідувача, то німці витрачають найбільше за поїздку – в середньому 8 664 долари, а австралійці – найменше 2 867 дол. Це відображає те, що тривалі поїздки, зазвичай, корелюють з більшими витратами. Німецькі туристи в середньому проводять у країні найбільше часу.

Загалом обсяг відшкодування витрат до 2019 року становив 109%, а загальний обсяг витрат на відпочинок до 2019 року – 117%. Середні щоденні витрати на одного туриста в Новій Зеландії (309 дол. США, зростання на 8%) зросли, що значно стимулює економіку країни. Переважна більшість відвідувачів задоволені своєю поїздкою до Нової Зеландії, це ідеальне місце для активного екотуризму та досліджень. Її унікальна природа найкраще розкривається через піші походи та різноманітні розваги на воді, які перетворюють будь-яку подорож на справжню пригоду [40]. Під час занять водним видами спорту учасники можуть дослідити дику природу з води. Водні подорожі включають каякінг (наприклад, мальовничі тури у фйорді Мілфорд Саунд або печерах Вайтомо), серфінг, рафтинг та вітрильний спорт у затоці Окленда. У таблиці 2.3 наведено аналіз досвіду розвитку природних умов та ресурсів Нової Зеландії щодо розвитку водного спортивного туризму.

Таблиця 2.3 – Аналіз природних умов та ресурсів Нової Зеландії щодо розвитку водного спортивного туризму

Природні умови та ресурси	Характеристика	Приклади
---------------------------	----------------	----------

1	2	3
Різноманітність водних ландшафтів	Нова Зеландія має неймовірну різноманітність водних ресурсів	Океан, море, річки, озера, фіорди, прибережні лагуни та затоки
Океан та море	оточена Тихим океаном та Тасмановим морем (на сході), яке відоме досить суворими погодними умовами та високою хвилюю. Пропонуються можливості для серфінгу, кайтсерфінгу, віндсерфінгу, дайвінгу, снорклінгу, спостереження за китами та дельфінами	Тихий океан та Тасманове море

Продовження таблиці 2.3

1	2	3
Річки	безліч швидких річок з кристально чистою водою, що ідеально підходять для рафтингу, каякінгу, каноїнгу та риболовлі	Ваїкато (Waikato) – 425 км, Клу́та (Clutha) – 322 км, Таієрі (Taieri) – 288 км, Рангітікеї (Rangitikei) – 253 км, Ваймакаріпі (Waimakariri) – 151 км
Озера	налічується понад 3800 озер площею понад 1 га. Красиві озера, оточені горами, для каякінгу, віндсерфінгу, катання на човнах та риболовлі	Таупо (Lake Taupō), Те-Анау (Lake Te Anau), Вакатіпу (Lake Wakatipu), Пукакі (Lake Pukaki), Ванака (Lake Wanaka), Текапо (Lake Tekapo), Блакитне озеро (Blue Lake/Rotomairewhenua), Манапоурі (Lake Manapouri)
Фіорди	унікальні фіорди розташовані у південно-західній частині Південного острова, які пропонують чудові пейзажі та можливості для каякінгу та морських подорожей на човнах.	Мілфорд-Саунд (Milford Sound) – 19 км, Даутфул-Саунд (Doubtful Sound)
Прибережні лагуни та затоки	різноманітні екосистеми, які включають мальовничі фіорди, субтропічні затоки з островами та динамічні лагуни з піщаними косами ідеальні для каякінгу, SUP-серфінгу та спостереження за птахами. Основні активності – риболовля, дайвінг, яхтинг та еко-туризм	Бей-оф-Айлендз (Затока Островів), Мілфорд-Саунд (Milford Sound), Затока Вайнглас (Tasman Bay), Гленорчі лагуни, Піха (Piha), Регіональний парк Вайгава
Чистота води	Нова Зеландія приділяє велику увагу збереженню чистоти водних ресурсів, що є ключовим фактором привабливості для туристів	науково підтверджено, що найчистішим і прісним водоймищем на Землі є озеро Ротомаїревенуа (Блакитне) у Новій Зеландії

Клімат	помірний морський клімат з теплим літом і м'якою зимою дозволяє займатися водними видами спорту цілий рік, хоча сезонність все ж таки присутня	помірний морський (на півдні) та субтропічний (на півночі), з високою вологістю та різкими змінами погоди
--------	--	---

Нова Зеландія є одним із світових лідерів у сфері пригодницького та водного спортивного туризму, зокрема завдяки активностям, пов'язаним з океаном, озерами та річками (серфінг, каякінг, рафтинг, вітрильний спорт, риболовля). Її успіх зумовлений унікальним поєднанням природних умов, продуманої державної політики, активного розвитку інфраструктури та сильного маркетингу. Хоча в глобальних рейтингах часто лідирують країни з величезними береговими лініями (як США, Канада, Франція чи Австралія), але Нова Зеландія займає унікальну позицію. Спорт і водний туризм є критично важливими для економіки країни, займаючи велику частку в економіці. Нова Зеландія часто входить у топ-10 або навіть топ-5 напрямків для активного пригодницького туризму. За прогнозами, до 2035 року спортивний туризм Нової Зеландії може скласти до 7 % від світового обсягу у цьому секторі. Доходи від суперяхт, які відвідують країну, лише за сезон 2023 / 24 принесли \$212 млн. А рекреаційна риболовля приносить додатково понад \$100 млн на рік. Найбільшим центром водного туризму є Окленд («місто вітрил») [43].

За словами Судіпа Саха, керуючого директор та аналітика Future Market Insights (FMI), ринок спортивного туризму Нової Зеландії вступає в трансформаційне десятиліття, а унікальне поєднання природної краси, спортивної спадщини та прогресивного підходу до розвитку туризму ставить її на лідируючі позиції у світовій індустрії спортивного туризму. Саха також зазначив, що одним із складових, які ймовірно сприятимуть майбутньому успіху спортивного туризму Нової Зеландії, є сильна підтримка цього сектору урядом Нової Зеландії, оскільки влада не соромиться забезпечувати «постійні інвестиції в інфраструктуру. Оскільки технології та інновації постійно формують та змінюють туристичний ландшафт, а також виникають

такі виклики, як зростання так званого «кіберспорту» та підвищений попит на персоналізацію, Нова Зеландія має гарні можливості для захоплення значної частки цього динамічного світового ринку [43].

Державна політика Нової Зеландії у сфері туризму характеризується переходом від кількісного зростання (збільшення потоку гостей) до моделі регенеративного туризму. Головна мета – забезпечити, щоб туризм віддавав країні та громадам більше, ніж він споживає. Державна політика та регулювання туризму в Новій Зеландії будується за певними напрямками (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Напрями державної політики та регулювання туризму в Новій Зеландії

Напрями	Характеристика
стійкий туризм	Нова Зеландія дотримується принципів сталого туризму, спрямованих на мінімізацію негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.
регулювання туристичної діяльності	Суворі правила та ліцензування для операторів водного туризму, щоб забезпечити безпеку та екологічну відповідальність.
охорона довкілля	Інвестиції в охорону водних ресурсів та боротьбу із забрудненням.
управління потоками туристів	Розробка стратегій для розподілу туристичних потоків та запобігання навантаженню популярних місць.
інвестиції в туристичну інфраструктуру	Держава інвестує у розвиток інфраструктури, необхідної для водного туризму.
марини та човнові стоянки	Забезпечення зручних місць для зберігання та обслуговування човнів.
дороги та транспорт	Поліпшення транспортної доступності до водних об'єктів.
туристичні інформаційні центри	Надання інформації про можливості водного туризму.
підтримка бізнесу	Держава надає підтримку малому та середньому бізнесу, що займається водним туризмом, через програми фінансування, навчання та маркетингу.

Інституційна структура та органи регулювання туристичної галузі Нової Зеландії має свої особливості організації. Управління галуззю здійснюється через багаторівневу систему з чітким розподілом ролей:

– Міністерство бізнесу, інновацій та зайнятості (MBIE) – головний

орган, що відповідає за стратегічне планування, розробку політики та аналітику;

- Tourism New Zealand (TNZ) – державна корпорація, відповідальна за міжнародний маркетинг під відомим брендом «100 % Pure New Zealand»;

- Департамент консервації (DOC) – опікується природними територіями та національними парками, регулюючи доступ туристів до природних ресурсів;

- регіональні туристичні організації (RTOs) – близько 31 організації, які займаються розвитком дестинацій на місцях.

Сучасна стратегія уряду (Launched 2019, updated post-COVID) має ключові стратегічні пріоритети та базується на певних принципах (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Основні принципи сучасної стратегії уряду Нової Зеландії щодо розвитку туризму

Принципи	Основний зміст
Регенеративність	Перехід до низьковуглецевої індустрії з високою кваліфікацією та гідною оплатою праці.
Цінності Маорі	Інтеграція принципів tikanga (культурні норми) та партнерство з іві (племенами) у розвитку туристичного продукту.
Позасезонність	Стратегія 2024 – 2028 років фокусується на залученні відвідувачів у «низький» сезон для зменшення навантаження на інфраструктуру.
Економічний внесок	Амбітна мета подвоїти вартість туристичного експорту до 2034 року.

Уряд Нової Зеландії в рамках механізмів регулювання та оподаткування використовує як пряме регулювання, так і фінансові інструменти. Впроваджено міжнародний збір на охорону природи та туризм (IVL), в рамках якого існує спеціальний податок для іноземних туристів, кошти від якого спрямовуються на захист природи та розбудову інфраструктури. Крім того, застосовується регулювання специфічних галузей, в рамках якого діють жорсткі стандарти безпеки для пригодницького

туризму, а також для кемпінгів для спеціально обладнаних автомобілів (Self-contained Motor Vehicles Legislation – законодавство про автономні моторні транспортні засоби). Також, впроваджено секторальні плани трансформації, які спрямовані на покращення умов праці та підвищення кваліфікації працівників галузі (ITPs – державні вищі навчальні заклади, орієнтовані на здобуття практичних, професійних та технічних навичок) [44].

Таким чином, основні виклики та тенденції розвитку туризму в Новій Зеландії після пандемії COVID-19 проявляються особливо в тому, що акцент змістився на вирішення проблем «надмірного туризму» (overtourism), які спостерігалися до 2019 року. Уряд активно працює над управлінням DESTINATIONAMI, щоб запобігти деградації природних об'єктів та забезпечити «соціальну ліцензію» на туризм від місцевих громад.

Опубліковані в березні поточного року нові дані статистичного управління Нової Зеландії (Stats NZ) показують, що загальні витрати на туризм у Новій Зеландії за 2025 рік склали на 3,3% більше у порівнянні з 2024 роком [46]. Іноземні туристи масово повертаються в Нову Зеландію, а витрати туристів зростають, підтримуючи місцевий бізнес і робочі місця по всій країні. Згідно з останніми даними, міжнародний туризм приніс економіці Нової Зеландії 12,5 млрд. доларів за 2025 рік, що на 3% більше в порівнянні з попереднім роком, кількість відвідувачів становить 92% від рівня 2019 року (3,89 млн. осіб).

У січні 2026 року кількість місцевих жителів Нової Зеландії становила 348 400 осіб, що на 18 100 осіб більше, ніж у січні 2025 року. Кількість туристів, які прибули до Нової Зеландії у січні 2026 року стала рекордом для будь-якого місяця і перевищила попередній рекорд у 345 100 осіб, зафіксований у липні 2018 року. За цей місяць було зафіксовано рекордну кількість прибулих із деяких країн, включаючи Китай (31 300 осіб), Індію (19 100 осіб), Філіппіни (12 900 осіб) та Японію (12 000 осіб), а також туристів, які проживають у Новій Зеландії, кількість яких становило 109% від 320 900 осіб, які подорожували країною у січні 2019 року [39].

Вже у лютому 2026 року Нову Зеландію відвідало понад 408 тис. іноземних туристів, що на 53 700 осіб більше, ніж за той же період минулого року (+15,2%). Значне зростання показали туристи з Китаю – приріст на 41 700 осіб (зростання на 214% порівняно з лютим 2025 року) через усунення дати Китайського Нового року на середину лютого. Ключовими ринками для туризму Нової Зеландії в лютому стали такі країни, як Китай – 611 00 прибуттів (рекорд для лютого з 2018 року), Австралія – залишається найбільшим ринком, показавши зростання на 6 500 осіб, Тайвань – приріст на 6 100 осіб, а також США, але зафіксовано зниження прибуттів на 7 600 осіб. З огляду на останні тенденції міжнародних подорожей, в березні 2026 року статистика подорожей для основних країн-постачальників в'їзного туризму Нової Зеландії у порівнянні з періодом попереднього року продовжила змінюватися (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка потоків в'їзного туризму (березень 2025 – березень 2026 р.р.)

Показники динаміки	Країни	Зміна показників у %
Кількість міжнародних відвідувачів	Загальна кількість відвідувачів (всі країни)	+13
Зростання кількості міжнародних відвідувачів	Китай	36
	Австралія	18
	Японія	16
	Великобританія	13
	Канада	11
	Індія	8
	Сінгапур	2
	США	менше ніж на 1
Зниження кількості міжнародних відвідувачів	Німеччина	8
	Корея	3

Порівняльний аналіз показників розвитку туристичної галузі Нової Зеландії за 2025 рік по відношенню до попереднього 2024 року (виражено у номінальних виразах) представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Порівняні показники розвитку туристичної галузі Нової Зеландії

Показники	У 2025 році	Зміни по відношенню до 2024 року, %	Зміни по відношенню до 2024 року
1	2	3	
Загальні витрати на туризм	46,6 млрд. доларів США	3,3	1,5 млрд. доларів США
Міжнародні туристичні витрати	18,1 млрд. доларів США	7,0	1,2 млрд. доларів США

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
Витрати іноземних студентів (навчання менше 12 місяців)	4 млрд. доларів США	4,8	184 млн. доларів США
Внутрішні туристичні витрати	28,5 млрд. доларів США	1	293 млн. доларів США
Витрати на туризм домогосподарств	21,2 млрд. доларів США	0,1	31 млн. доларів США
Витрати бізнесу та уряду	7,3 млрд. доларів США	3,7	262 млн. доларів США
Прибуття закордонних відвідувачів	3 320 687 осіб	4,3	142 789,5 осіб
Ночівлі у короткострокових комерційних приміщеннях	38,8 млн. ночей	-2,7	1 047 600 ночей
Кількість відвідувачів за освітніми цілями (навчалися менше 12 місяців)	50 889 осіб	0,8	420 студентів
Загальна зайнятість у туризмі	327 888 осіб	2,8	8 874 особи
Безпосередньо зайняті у туризмі	194 631 особи	2,7	5 205 осіб

У відсотках від загального експорту міжнародні туристичні витрати у Новій Зеландії становили 17%, що на 0,2 процентних пункти менше порівняно з 2024 роком. Пряма зайнятість у туристичному секторі від загальної кількості зайнятих у Новій Зеландії становила 6,8%. Міжнародний

туризм країни становить 7,7% ВВП, витрати на туризм сягають 46,6 мільярда доларів і, як і раніше, залишається другим за величиною експортним продуктом та джерелом експортних доходів Нової Зеландії [42]. Такі результати наочно демонструють, чому уряд країни приділяє особливу увагу розвитку сектору туризму та гостинності. Введено пакет заходів підтримки великих заходів та туризму на суму 70 мільйонів доларів, який дозволив більшій кількості людей відвідувати Нову Зеландію по NZeTA (New Zealand Electronic Travel Authority – це обов’язковий електронний дозвіл для громадян безвізових країн, включаючи ЄС, США, Велику Британію та ін., транзитних пасажирів через аеропорт Окленда та круїзних туристів без обмежень, які бажають відвідати Нову Зеландію) замість туристичної візи та інвестовано у залучення більшої кількості іноземних туристів. Термін дії електронного дозволу 2 роки (для екіпажів – 5 років). Вартість дозволу 17 NZD через офіційний додаток (App Store/Google Play), 23 NZD на сайті. Також введено додатковий збір на охорону природи та туризм (IVL) – 100 NZD [41].

Уряд цієї країни працює над розвитком життєво важливого сектора, прагнучи вдвічі збільшити вартість експорту туристичних послуг до 2034 року. У цілому сьогодні стійкість туристичної галузі Нової Зеландії очевидна. Незалежно від того, чи приваблюють відвідувачів новозеландські краєвиди, гостинна культура або якість послуг, які пропонуються, постійне зростання кількості відвідувачів та витрат підкреслює ведучу роль туризму у вирішенні базових проблем та побудові майбутнього країни. Збільшення числа іноземних туристів означає збільшення клієнтів для туристичних підприємств. Збільшення витрат туристів безпосередньо надходить у регіони, підтримує збільшення місцевих робочих місць та створює можливості для спільнот та підприємств по всій країні.

Уряд країни підтримує життєво важливий сектор туризму та гостинності за допомогою таких ініціатив, як фінансування просування Нової Зеландії як цілорічного туристичного спрямування та зміцнення

партнерських відносин із ключовими ринками. У Новій Зеландії спостерігається зростання та зміцнення довіри до сектору туризму та гостинності, оскільки все більше туристів обирають Нову Зеландію як місце для свого наступного відпочинку. Нова Зеландія, країна дивовижних природних ландшафтів, унікальної культури та надзвичайних пригод, має потужний потенціал для розвитку туризму. Однак, для максимальної реалізації цього потенціалу, необхідно впроваджувати стратегії, спрямовані на просування її як цілорічного туристичного спрямування та зміцнення партнерських відносин із ключовими ринками. Слід зазначити, що наслідки сучасної паливної кризи ще доведеться побачити, але уряд продовжує працювати з туристичними операторами над тим, щоб Нова Зеландія і надалі сприймалася як привабливе та безпечне місце для відвідування. Нова Зеландія відкрита для бізнесу, а іноземні туристи знову повертаються в країну, що дає потужний імпульс розвитку туризму та готельного бізнесу.

Висновок до розділу 2.

Таким чином, слід зазначити, що успішне просування напрямку водного спортивного туризму, на прикладі Нової Зеландії, як цілорічного туристичного спрямування вимагає комплексного підходу, який об'єднує розвиток диверсифікованої туристичної пропозиції з цілеспрямованим та персоналізованим маркетингом ключових ринків. Зміцнення партнерських відносин з туроператорами, авіакомпаніями та відповідними державними органами є критично важливим для досягнення цієї мети. Фокус на якості обслуговування, безпеці, а також на формуванні сильного та привабливого бренду. Приклад бренду «Нова Зеландія» показує, що такий комплексний підхід дозволить країнам залучити більшу кількість туристів протягом усього року, сприяючи сталому розвитку національної економіки та збереженню унікальної природи і культури.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТА РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОДНОГО СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та перспективи розвитку водного спортивного туризму в Україні

На межі століть водний спортивний туризм в Україні стрімко набував популярності, хоча розвивався доволі хаотично. З часом він перетворився на помітне явище ХХІ століття, приваблюючи дедалі ширшу аудиторію, яка прагне самореалізації та шукає відчуття азарту. Реалізація цього напрямку відбувається через подорожі, які одночасно стимулюють фізично й розумово, у віддалені місця, а також через прагнення гострих емоцій, що стають частиною туристичного досвіду. Туроператори розширюють пропозиції пригодницьких відпусток: активно розвивають і просувають широкий вибір організованих водних активностей для різних споживачів, обіцяючи нові та ексклюзивні враження – від спостереження за кітами до рафтингу та інших різновидів водного активного відпочинку. В Україні поняття водного спортивного туризму найчастіше ототожнюють із екстремальним водним туризмом. Це напрям безпосередньо пов'язаний із наявністю ресурсів, якими Україна так щедро володіє.

Серед ключових аспектів визначаючими сучасний стан розвитку та організації водного спортивного туризму в Україні є питання недостатнього використання потенціалу природних ресурсів. Україна має значні водні ресурси – річки (Дніпро, Десна, Дністер), озера (Світязь, Синевир), морське узбережжя (Чорне море), які є ідеальними локаціями для розвитку різноманітних видів водного спортивного туризму. Однак, ці ресурси часто використовуються не в повній мірі та не завжди оптимально. Наявність різних типів водойм дозволяє розвивати широкий спектр видів водного

спортивного туризму: рафтинг, каякінг, веслування на байдарках і каное, вітрильний спорт, водні лижі, дайвінг, серфінг, риболовний туризм, морський туризм тощо.

Серед ключових особливостей розвитку та організації водного спортивного туризму в Україні є імпульсивний, але несистемний розвиток, який часто відбувається спонтанно, під впливом приватних ініціатив, без чіткої державної стратегії. Це призводить до нерівномірного розвитку, де деякі локації стають популярними, а інші залишаються невивченими. Також існує питання сезонності. Як правило, водний спортивний туризм є сезонним, що обмежує його економічний вплив протягом року та вимагає стратегій для розширення сезону. При тому формується пріоритет активного відпочинку, спостерігається зростання попиту на активні форми відпочинку, включаючи водні види спорту, що свідчить про потенціал для подальшого зростання.

Але виникають питання низького рівня розвитку інфраструктури. Незважаючи на потенціал, багато локацій страждають від недостатнього розвитку інфраструктури: відсутність безпечних причалів, якісного прокатного обладнання, комфортних зон відпочинку, а також належної транспортної доступності. Існує проблема нестачі досвідчених інструкторів, рятувальників, менеджерів, здатних забезпечити якісний сервіс та безпеку. Недостатній контроль та усвідомлення екологічних проблем може призводити до забруднення водойм, негативного впливу на біорізноманіття, що шкодить як довкіллю, так і репутації туристичного напрямку. Багато хто не усвідомлює повний економічний потенціал водного спортивного туризму, включаючи його мультиплікативний ефект на супутні галузі. Але вплив війни та її сучасний контекст має значний вплив, обмежуючи можливості для безпечного відпочинку, перешкоджаючи інвестиціям та впливаючи на туристичні потоки. Однак, він також може стимулювати внутрішній туризм та шукати нові, безпечніші напрямки.

У зв'язку з розвитком технологій та зміною умов навколишнього середовища, організаційні основи спортивних видів водного туризму

потребують постійного вдосконалення. З огляду на зроблений аналіз зарубіжного досвіду, слід наголосити про необхідність впровадження нових методик навчання, використання більш досконалого спорядження, врахування екологічних аспектів та адаптації до кліматичних умов в Україні, які постійно змінюються. Зазначимо, що водний туризм пов'язаний з певними ризиками (переохолодження, утоплення, травми, вплив природних факторів), тому ефективне управління ними потребує комплексного підходу, який включає профілактичні заходи, навчання учасників, наявність рятувального обладнання та чіткий план дій у надзвичайних ситуаціях. Спортивні федерації та клуби водного туризму відіграють ключову роль у розвитку галузі, визначаючи стандарти підготовки, проводячи змагання, організовуючи навчання та популяризуючи здоровий спосіб життя. Їхня діяльність спрямована на підвищення рівня майстерності спортсменів, забезпечення безпеки та розвиток інфраструктури. Виходячи з цього, потрібно визначити ключові проблеми організації водних видів спортивного туризму в сучасній Україні (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Ключові проблеми організації водних видів спортивного туризму в сучасній Україні

Ключові проблеми	Прояв
Безпекові ризики та нестабільність	– військові дії, мінна небезпека, обмеження на пересування суднами/групами в окремих районах; – небезпека для рятувальників і учасників під час тренувань та змагань (особливо біля прифронтових зон)
Недостатня інфраструктура	– брак обладнаних місць старту/фінішу: причалів, навіса/сховищ для спорядження, майданчиків для збору груп; – нестача баз/турстоянок на маршрутах, відсутність нормального доступу до води (зручні спуски, під'їзди)
Дефіцит якісного спорядження та його обслуговування	спорядження (катамарани, спорядження для байдарок/рафтингу, страхувальні системи, спорядження для ремонту) може бути дорогим; складнощі з закупівлями, ремонтом, сертифікацією/обслуговуванням (особливо після перебоїв логістики)

Продовження 3.1

Ключові проблеми	Прояв
Кадрові прогалини та нерівний рівень підготовки	– недостатня кількість тренерів/інструкторів саме з водного туризму високого рівня; – різні стандарти підготовки груп – інколи бракує системності навчання техніці, безпеці, роботі в команді
Слабка координація між організаціями та регіонами	– розпорошеність клубів і федерацій, різні підходи до маршрутів, рейтингів, допусків; – нерівномірність розвитку – в одних областях є маршрути й активність, в інших – майже відсутня база
Відсутність стабільного фінансування	– спортивний туризм часто живе за рахунок внесків учасників і спонсорства, що нестабільно. – бракує коштів на підтримку баз/інструкторських шкіл, суддівство та змагання, регулярні виїзди на тренування, навчальні програми з безпеки та рятування
Екологічні проблеми та стан водних об'єктів	– забруднення річок/озер, падіння якості води, сміття на берегах; – зміни гідрологічного режиму (повені/сухі періоди) ускладнюють планування маршрутів і роблять їх менш прогнозованими
Юридичні та організаційні бар'єри	– складність узгодження маршрутів, стоянок, перетину певних територій; – недостатня визначеність правил щодо використання водних ділянок, стоянок, навчальних заходів для груп
Зношеність «маршрутної» традиції та втрата знань	– старі лідери/капітани маршрутів можуть вибувати, а нові кадри не завжди встигають перейняти досвід; – недостатнє документування маршрутів, актуалізація «паспортів» річок/ділянок, відсутність сучасних карт із ризиками
Низька популяризація та доступність для молоді	– брак інформації про можливості навчання й підготовки; – часто потрібні власні витрати «на старті», що відсікає частину потенційних учасників (особливо підлітків і студентів)

Успішна організація спортивних заходів з водного туризму потребує комплексного підходу, який включає:

- планування – ретельний вибір маршруту, облік гідрологічних умов, прогнозування погоди, розробка плану евакуації;
- матеріально-технічне забезпечення – підбір та перевірка спорядження, забезпечення транспортної доступності, організація харчування та проживання;
- кадрове забезпечення – залучення кваліфікованих інструкторів, рятувальників, медичного персоналу;
- забезпечення безпеки – розробка та впровадження правил безпеки,

проведення інструктажів, страхування учасників;

– юридичне оформлення – отримання необхідних дозволів, дотримання вимог законодавства.

На основі визначених проблем організації водних спортивних заходів та аналізі зарубіжного досвіду розроблено план вирішення проблем розвитку та організації водних видів спортивного туризму в Україні за такими рівнями, як державний, рівні федерацій, клубів та місцевих громад (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – План вирішення проблем розвитку та організації водних видів спортивного туризму в Україні

Рівень прийняття рішень	Рішення	Дії
Державний рівень (стратегія + безпека + інфраструктура)	Забезпечити правову визначеність і правила безпеки	– уніфікувати правила проведення водних спортивних заходів; – створити/оновити єдині стандарти безпеки для водних груп; – впровадити систему допуску/атестації керівників груп і інструкторів (взаємопов'язано з федераціями).
	Реальна підтримка логістики та доступності	– програми підтримки для клубів: часткова компенсація на: – оренду/утримання техніки, – паливе, перевезення груп, – ремонти спорядження, – навчальні виїзди й збори; – спрощення закупівель і грантових процедур .
	Розбудувати «точки входу» в водний туризм	– державні або змішані програми на створення/відновлення: – спусків до води, причалів, – безпечних майданчиків для збору груп, – навчальних «базових локацій» (краще – на найбільш придатних річках/районах); – державне співфінансування «проектів громад».
	Система карт ризиків і оперативних попереджень	– створити інтерактивні ресурси: – мапи складності ділянок, – небезпечні місця (перекати, корчі, перепади), – сезонні обмеження; – додати канал швидких попереджень.

Продовження таблиці 3.2

Рівень прийняття рішень	Рішення	Дії
Рівень спортивних федерацій (координація + стандарти + навчання)	Єдині стандарти підготовки і сертифікації	– розробити модульні програми підготовки: – «база» (початківці), – «лід/капітани груп», – «рятувальні навички та керування ризиками»; – стандартизувати вимоги до спорядження, рівнів складності маршрутів і допусків.
	Регулярні змагання та «ліги» для росту рівня	– запровадити щорічну систему змагань/тренувальних зборів по регіонах: – від простих до складних дистанцій, – з обов'язковими навчальними елементами; – стимулювати командування – конкурси екіпажів, групові дисципліни.
	Суддівство, інструкторські кадри та обмін досвідом	– підвищення кваліфікації інструкторів і суддів; – система «школи-спостерігачі» – нові клуби вчаться на базі сильніших.
	Схеми безпеки та рятування	– федерації мають організовувати: – навчання з першої допомоги, рятування у воді; – спільні регламенти взаємодії з рятувальними службами на змаганнях.
Клубний рівень (люди + методика + доступ до практики)	Впровадити «школу водного туризму» в кожному активному клубі	– системні курси на 6 – 12 тижнів: – теорія: навігація, погода, страхування, техніка безпеки, – практика: контроль човна, комунікація в команді, рятування; – створення «переходу» від новачків до участі в складніших маршрутах.
	Дешева й розумна модель спорядження	– спільний парк спорядження – клуб/кооператив/пула; – регламент техобслуговування та ремонту (щоб уникати «випадкових відмов» у воді); – партнерства з магазинами/виробниками для знижок або технічної допомоги.
	Стандарти внутрішньої безпеки	– перевірка групи перед виїздом – екіпірування, аптечки, зв'язок, план дій; – протокол інцидентів і «розбори після виходу» (debrief) – що сталося, як діяли, що покращити.
	Популяризація та рекрутинг молоді	– безкоштовні/дешеві презентації у школах, університетах, молодіжних центрах; – «дні на воді» без важкого фінансового бар'єру + демонстраційні безпечні вправи; – створіть зручний чат-бот для швидкого

		запису на тренування, де будуть короткі відповіді на питання (FAQ) для новачків;
--	--	--

Продовження таблиці 3.2

Рівень прийняття рішень	Рішення	Дії
		– можливість отримати офіційні спортивні розряди або міжнародні сертифікати (наприклад, ISA чи IRF), що є вагомим бонусом для резюме молоді.
Рівень місцевих громад (інфраструктура + комунікація + підтримка)	Розвиток локальних точок доступу	– підтримка створення/утримання: – місць старту/висадки, – безпечних під'їздів, – навісів/укриттів/санітарних умов (де можливо); – координація з екологічними вимогами: щоб туризм не шкодив річкам.
	Кооперація з клубами та федераціями	громада може: – виділяти приміщення для зберігання/вишкалу спорядження; – допомагати з дозволами на заходи; – залучати місцеві служби до інструктажів.
	Місцеві «волонтерські бригади безпеки»	– навчання волонтерів (інформування, супровід, допомога на береговій лінії); – партнерство з водолазами/рятувальниками/поліцією (на рівні протоколів, де можливо).
	Екологічні програми	роздільний збір сміття на стартах/фінішах; акції «чисті береги», правила стоянок, обов'язкові контейнери/пакети для сміття.

Реалізація плану вирішення проблем розвитку та організації водних видів спортивного туризму в Україні має розглядатися як комплексна довгострокова реформа, яка одночасно охоплює безпеку, інфраструктуру, кадри, нормативну базу, фінансування та популяризацію цього напрямку. Успішність такого плану визначається тим, наскільки узгоджено й системно виконуються його складові та чи створюються умови, за яких водний туризм стає доступним, безпечним і керованим як для спортсменів та учасників, так і для організаторів. Отже, реалізація плану має забезпечити перехід від епізодичних активностей до системної моделі розвитку, де водні види спортивного туризму в Україні функціонують на основі системного підходу – безпека + стандартизація + інфраструктура + кадри + правове регулювання +

стабільна підтримка + популяризації. Для того, щоб цей план було легко впровадити в практичну діяльність, необхідно визначити загальний план його реалізації (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Загальні етапи реалізації плану організації водних видів спортивного туризму в Україні

Етапи	Час реалізації	Дії
Етап 1	(0 – 3 місяці)	– описати карту проблем по регіонах (де є вода, де є клуби, де немає баз); – уніфікувати мінімальні стандарти безпеки та перелік спорядження; – провести аудит найактуальніших точок старту/під'їздів.
Етап 2	(3 – 12 місяців)	– запустити 1 – 2 пілотні програми в кожній області: – школа для початківців, – спільний парк спорядження, – навчання з рятування/першої допомоги; – створити інтерактивні/паперові «паспорти ділянок» (ризики + сезонність).
Етап 3	(1 – 3 роки)	– розбудова інфраструктури (причали/спуски) через громади + гранти; – вирівнювання рівня підготовки – більше сертифікованих тренерів/керівників; – регулярні змагання та система рейтингів.

Практичними чек-листами до організації водного спортивного туризму є:

- чек-лист перед виїздом (перевірка погоди/хвиль, стану води, рівня води в маршруті, складу групи, захисту, обладнання, аптечки, зв'язку, маршруту евакуації);
- чек-лист для гідів (загальна зустріч учасників, розподіл ролей, контроль за ремнями та жилетами, контроль за часом та темпом);
- чек-лист з обладнання (перевірка плавзасобів, рятувального спорядження, весла/педалей, запасних частин, ремонтного набору);
- чек-лист після маршруту (збирання відгуків, інспекція спорядження, планування технічного обслуговування).

Перспективи розвитку й організації водних видів спортивного туризму в сучасній Україні з акцентом на реальні напрямки, які можуть працювати найближчими роками:

1. Зростання практики «спортивного туризму як школи»:

- відбудеться перехід від разових виїздів до системних навчальних програм (базова підготовка → керівник групи → складніші маршрути);
- клуби й федерації будуть активніше розвивати каскадну модель: новачки набирають досвід на малих річках/ділянках, далі переходять на технічні сплави.

2. Розвиток безпекових стандартів і професіоналізація:

- очікується формування більш чітких регламентів (допуски, стандарти спорядження, протоколи зв'язку та рятування);
- перспектива – більше «культури безпеки» (навчання першій допомозі, рятуванню у воді, дебрифінг після кожного виходу).

3. Інфраструктура «точок доступу» через громади:

- там, де це можливо, ключовим стане створення базових елементів:
- спуски/під'їзди до води,
- причали або тимчасові платформи,
- місця збору/сортування спорядження,
- сервісні зони для навчання;
- це дає швидкий ефект – зменшує витрати часу й грошей на старт для команд.

4. Картографування ризиків і планування маршрутів «по даним»:

- ймовірний тренд – створення/оновлення карт складності ділянок + сезонні попередження (паводки, перекази, ділянки зі змінною гідрологією);
- це підвищить прогнозованість і зменшить аварійність, а також допоможе новачкам обирати правильні рівні складності.

5. Комерціалізація організованого сегмента (але через спортивні клуби):

- ринок пригодницьких послуг може стимулювати попит на водні

активності, але спортивний туризм виграє, якщо:

- співпрацюватиме з туроператорами,
- збиратиме команди через клуби,
- продаватиме не «екстрим заради екстриму», а освітній і безпечний формат.

6. Кооперація клубів і міжрегіональні маршрути:

- в перспективі зростатиме роль мережевих форматів: коли кілька клубів разом готують маршрут, забезпечують взаємну підтримку, суддівство, спільні навчання;

– це важливо для України, де регіональний доступ до водних ділянок і кадрів нерівномірний.

7. Екологічний фокус як конкурентна перевага:

- розвиток екотуризму та відповідального користування річками/озерами:

- стандарти поводження зі сміттям,
- екологічні «кодекси» стоянок,
- мінімізація впливу на берегову смугу;
- у віддаленій перспективі це підвищить підтримку з боку громад і місцевої влади.

8. Зростання участі молоді (за умови доступності):

- найкраща перспектива – залучати студентів і підлітків через:
- партнерства зі школами/університетами,
- пільгові програми,
- спільні «перші виходи» з мінімальним власним внеском;
- водні види добре заходять, коли є безпечне «входження» в дисципліну.

Таким чином, найперспективнішим шляхом розвитку водного спортивного туризму в Україні є поєднання спортивної підготовки з високими стандартами безпеки, мережевою організацією (клуби+федерації+громади) з базовою інфраструктурою доступу до води.

Слід зазначити, що спортивні види водного туризму характеризуються високою командністю, жорсткою регламентацією безпеки та технічною складністю подолання перешкод, тому їхня організація вимагає попередньої класифікації маршрутів, ретельної підготовки спорядження, обов'язкової герметичної упаковки речей і, як правило, неможливості зміни шляху після початку руху. А основні організаційні зусилля необхідно спрямовувати на управління ризиками за умов активного подолання водних перешкод. Водні походи – це перспективний напрямок внутрішнього туризму в Україні, що базується на використанні водних ресурсів та проведенні змагань.

3.2. Розробка стратегічних напрямів та рекомендацій щодо оптимізації організаційних основ водного спортивного туризму

Відповідно до проведеного дослідження слід визначити, що повоєнний досвід організації водного спортивного туризму в Україні має формуватися на наступних принципах. По-перше, фокус на безпеці – маркетингові компанії з акцентом на безпечне середовище. По-друге, Startup-проекти – підтримка інноваційних водних стартапів для залучення інвестицій у сферу гостинності.

Зарубіжний досвід показує, що ефективний маркетинг водного туризму – це не лише реклама, а й створення зручної екосистеми. Планування успішного заходу з водних видів спорту вимагає чіткої організації, розуміння специфіки локації та дотримання суворих правил безпеки.

Нижче наведено перевірені стратегії, які допоможуть вам створити бездоганну та безпечну подію. За кожною незабутньою подією стоїть стратегічне планування. Успішна водна спортивна подорож – це результат синергії бездоганної логістики, продуманого дизайну вражень та тісної взаємодії з місцевими громадами. Ідеальний баланс цих трьох складових перетворює звичайний сплав на безпечну, емоційно яскраву та соціально корисну подію.

Для успішного проведення водної спортивної подорожі потрібно визначити ключові стратегічні елементи (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Ключові стратегічні елементи планування успішного заходу з водних видів спорту

Стратегічні елементи планування	Дії
Вибір місця	Обрати місця з надійними умовами вітру/води, інфраструктурою безпеки та візуальною привабливістю.
Чіткі цілі	Визначити цілі – чи то просування місця призначення, запуск нового продукту чи розвиток місцевої спортивної сцени.
Місцеві партнерства	Тісно співпрацювати з готелями, туристичними радами, місцевими органами влади та підприємствами для створення цілісної екосистеми.
Маркетингова та медіа-стратегія	Використовувати цифрові платформи, лідерів думок та професійне медіа-виробництво для максимального охоплення.
Практики сталого розвитку	Впроваджувати екологічно чисті заходи для захисту навколишнього середовища та пошуку відгуку у відповідальних мандрівників.
Спадщина після заходу	Забезпечити довгострокову цінність, інтегруючи навчальні програми, послуги з прокату спорядження або повторні видання заходу.

Цінність отримання туристичного водно-спортивного досвіду полягає в тому, що водні види спорту виходять за рамки розваг – вони додають глибини туристичній подорожі. Відвідувачі приходять не просто подивитися чи взяти участь; вони приходять, щоб відчувати себе частиною чогось особливого. Наприклад, сімейна відпустка перетворюється на навчальний досвід, коли діти можуть вперше спробувати кайтбординг. Відпочинок на вихідні стає незабутнім, якщо його поєднати з музичним фестивалем на пляжі під час змагань з серфінгу. Готель отримує конкурентну перевагу, приймаючи міжнародних спортсменів та демонструючи заходи світового класу на своїй території. Цей досвід створює історії, якими варто поділитися – і саме в цьому полягає суть сучасного водного спортивного туризму.

Візьмемо, наприклад, Oman Downwinder – десятиденну експедицію з

кайтсерфінгу вздовж недоторканого узбережжя, яка поєднує спорт, дослідження та культурне занурення. Це допомогло позиціонувати Оман як преміальне місце для вітроспорту, демонструючи його природну красу та гостинність світовій аудиторії. Так само клініка Міту Монтейро привозить на місцеві пляжі одних із найвідоміших кайтсерферів світу, залучаючи як палких уболівальників, так і спортсменів-початківців.

Такі події, як клініка Міту Монтейро та Oman Downwinder, є чудовими прикладами того, як одна ініціатива може вплинути на цілу туристичну екосистему. Ці події не лише приваблюють спортсменів та любителів спорту з усього світу, але й підвищують імідж місця призначення як місця для пригод, природи та унікального способу життя. Тож, такі події створюють унікальний емоційний зв'язок між місцем призначення та відвідувачем. Вони генерують висвітлення в ЗМІ, ажітаж у соціальних мережах та довготривалі спогади, що робить їх потужними інструментами для брендингу та розвитку туризму.

Таким чином, можна визначити основні стратегічні напрями розвитку водного спортивного туризму в сучасній Україні:

1. Безпека як центральний пріоритет:

- єдині стандарти безпеки для тренувань, змагань і навчальних виходів;
- система допуску учасників/керівників та регулярні навчання з рятування;
- регламент маршрутів і сценарії дій у надзвичайних ситуаціях.

2. Підготовка кадрів і розвиток «школи» водного туризму:

- модульні програми навчання (від базового рівня до керівника групи);
- підвищення кваліфікації інструкторів і суддів, наставництво;
- створення постійних тренувальних груп, а не разових виїздів.

3. Інфраструктура доступу до води:

- спуски/причали/зручні точки старту та фінішу (де це можливо та безпечно);

- місця для збору команд, зберігання та техобслуговування спорядження;

- підтримка «локальних баз» через партнерство з громадами.

4. Маршрутна політика на основі даних:

- «паспорти ділянок» маршрутів – складність, сезонність, ризики, точки евакуації;

- картографування небезпек і актуалізація інформації після сезонів;

- вирівнювання рівнів складності підготовки (щоб новачки росли поступово).

5. Розвиток мережі клубів і міжрегіональних кооперацій:

- спільні навчання, обмін інструкторами/спорядженням;

- міжрегіональні маршрути та змагання для ширшої участі команд;

- підтримка слабших осередків через сильніші (модель «менторства»).

6. Спортивна й змагальна екосистема:

- регулярні календарі змагань різних рівнів складності;

- ліги/рейтинги, які стимулюють командний розвиток;

- підсилення суддівства та методичної бази.

7. Соціальна доступність і залучення молоді:

- пільгові програми, гранти, спільний доступ до спорядження;

- партнерства зі школами, університетами, молодіжними центрами;

- «вхід без бар'єрів» – короткі безпечні програми для першого знайомства.

8. Екологічна відповідальність водного туризму:

- правила поводження з відходами, стоянок і мінімізації впливу на природу;

- екопросвіта учасників та контроль на маршрутах;

- співпраця з громадами щодо екологічних програм (чисті береги тощо).

9. Цифровізація організації та комунікації:

- єдині онлайн-інструменти для реєстрації, календарів, стандартів і

звітності;

– доступні електронні матеріали – методичні рекомендації, чек-листи, шаблони паспортів маршрутів;

– система зворотного зв'язку після виїздів (що спрацювало/що небезпечно).

Сучасна Україна, попри всі виклики, має значний невикористаний потенціал у сфері водного спортивного туризму. Розробка стратегічних напрямків розвитку цього сектору є критично необхідною для досягнення низки важливих цілей, які охоплюють економічний, соціальний та культурний розвиток країни. Тож, головна стратегія для повоєнної України – зробити водний спортивний туризм безпечним, керованим і доступним, посилити кадри та інфраструктуру, розвивати маршрутну інформацію, екологічність і мережеву організацію (див. табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Стратегічні напрями розвитку водного спортивного туризму в сучасній Україні

Напрямок	Цілі	Інструменти	Очікуваний результат
1	2	3	4
Безпека як пріоритет	знижити аварійність, уніфікувати підходи до ризиків	стандарти допуску, чек-листи перед виходом, протоколи зв'язку	менше інцидентів, стабільні рівні безпеки
Підготовка кадрів (школа водного туризму)	збільшити кількість кваліфікованих інструкторів і керівників груп	модульні програми навчання, наставництво, регулярні курси підвищення кваліфікації	ріст якості підготовки команд і керівників
Маршрутна політика та «паспорти ділянок»	зробити планування маршрутів керованим і прогнозованим	карта ризиків, сезонність, єдині формати опису ділянок, оновлення за результатами виїздів	зменшення «помилки вибору» маршруту, краща відповідність рівню підготовки
Інфраструктура доступу до води	полегшити старт/фініш і зменшити витрати часу на	партнерства з громадами, проекти причалів/спусків, облаштування місць	зростання участі, швидші виїзди, кращі умови для новачків

	підготовку	збору та техобслуговування	
Спорядження та технічна база	забезпечити доступність і надійність техніки	спільний парк спорядження (пул), журнали оглядів, стандарти ремонту	менше технічних відмов, більше безпечних тренувань
Змагальна та навчально- тренувальна екосистема	створити сталий «календар розвитку»	календар змагань і тренувальних зборів, ліги/рейтинги, стандарти суддівства	стабільний розвиток навичок і команд; мотивація учасників

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4
Міжрегіональна кооперація клубів	подолати нерівномірність розвитку областей	спільні навчання, обмін інструкторами, міжрегіональні маршрути, спільні проекти	рівніші можливості по країні та сильніші команди
Взаємодія з місцевими громадами	зняти бар'єри дозволів і доступу до локацій	узгоджені регламенти заходів, контактні особи, підтримка в організації масових подій	спокійніші організаційні процеси, менше конфліктів із місцевими
Екологічна відповідальність	захистити річки/береги та підвищити репутацію напряму	еко-кодекс стоянок, правила поведінки зі сміттям, еко-акції, навчальні елементи	підтримка громад, збереження ресурсів і менший негативний вплив
Цифровізація організації	зробити процеси прозорими та простішими	онлайн-реєстрація, електронні шаблони паспортів/чек-листів, система зв'язку	швидша організація, краща документація, контроль якості

Необхідність розробки та впровадження стратегічного підходу визначено можливими викликами. Без чіткої стратегії, розвиток водного спортивного туризму може бути хаотичним, неефективним та призводити до негативних наслідків, таких як:

- недостатнє використання потенціалу – нерозуміння цільових аудиторій, відсутність комплексного підходу до розвитку інфраструктури та маркетингу;

- екологічні ризики – безконтрольне зростання туристичного навантаження може призвести до забруднення водойм, знищення природних біотопів;

- нерівномірний розвиток – концентрація ресурсів на певних територіях, ігноруючи потенціал інших;
- відсутність стандартизації та якості – негативний вплив на імідж країни як туристичного напрямку.

Розробка комплексних та стратегічних напрямків розвитку водного спортивного туризму в сучасній Україні є стратегічною інвестицією в майбутнє країни. Це дозволить не лише отримати значні економічні вигоди, але й сприятиме зміцненню здоров'я нації, збереженню природних багатств, розвитку місцевих громад та формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені. Ігнорування цього потенціалу буде означати втрату важливих можливостей для сталого та всебічного розвитку держави.

На основі проведеного дослідження для оптимізації водного спортивного туризму розроблено рекомендації щодо оновлення нормативно-технічної бази, посилення заходів безпеки, та впровадження цифрових технологій. Розроблені рекомендації дозволять ефективно адаптувати організаційні основи до сучасних вимог безпеки та сталого розвитку. Для більш структурований підхід до оптимізації рекомендації згруповано за блоками, такими як керування, стандарти, безпека, кадри, інфраструктура, взаємодія й контроль якості (див. табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Рекомендації щодо оптимізації організаційних основ водного спортивного туристичного заходу

Рекомендації	Дії	Перелік
1	2	3
Побудувати чітку систему управління та відповідальності	запровадити розподіл ролей у кожній організації/команді	керівник групи, відповідальний за безпеку, інструктор/тренер, відповідальний за спорядження та логістику
	створити регламент прийняття рішень	хто і як затверджує маршрут, рівень складності, план зв'язку й сценарії відміни/зміни програми
	формувати «ланцюг ескалації»	від інструктора → керівника → контакти рятувальних/місцевих служб

		(за можливості)
Уніфікувати стандарти підготовки допуску та	ввести модульну підготовку	теорія + практика + контрольні перевірки
	закріпити вимоги до допуску учасників і керівників	– мінімальний рівень навичок; – готовність екіпірування; – наявність медичних/страхувальних умов (де це доречно та можливо)
	стандартизувати «рівні складності» маршрутів	зв'язати «рівні складності» із рівнями підготовки учасників

Продовження таблиці 3.6

1	2	3
Запровадити єдині регламенти безпеки для тренувань і змагань	обов'язковий передвихідний чек-лист	– спорядження (PFD/рятзасоби, шоломи тощо); – зв'язок (з запасом батарей/режимів); – погодні умови; – план дій при інцидентах
	сформувати план дій на 3 рівні	– дрібний інцидент; – аварійна ситуація на маршруті; – евакуація/зупинка заходу
	проводити практичні тренування	посадка/висадка, підхід до берега, дії при перекиданні, рятування у воді (навчально й контрольовано)
Створити систему маршрутного планування «з даними»	впровадити вимогу, що кожен маршрут має мати паспорт ділянки	складність, потенційні небезпеки, сезонність, орієнтовні точки зупинок/евакуації
	використовувати карти ризиків і оновлювати їх після реальних виїздів	збір фідбеку – що працює/що небезпечно
Оптимізувати логістику та доступність спорядження	створити клубний споряджений фонд/пул	спільні запаси спорядження для новачків і навчальних груп
	встановити стандарт техобслуговування	журнали огляду, графіки перевірки, правила ремонту/виведення з експлуатації
	уніфікувати склад «ремнабору»	визначити відповідальні ролі за нього
Посилити кадрову базу (тренери, інструктори, судді)	проводити регулярне підвищення кваліфікації	техніка, безпека, рятувальні практики, управління групою у стресі
	запровадити систему наставництва формувати суддівство/інструкторські команди	молоді інструктори працюють у парі з досвідченими для окремих рівнів змагань
Розвивати взаємодію місцевими громадами та службами	на рівні громади домовлятися про	– доступ до стартових/фінішних локацій; – режим використання берегової смуги; – взаємодію на масових заходах

	визначати контактні особи й протоколи взаємодії з рятувальними/медичними службами	на практиці, не лише документально
Впровадити екологічні та репутаційні стандарти	встановити обов'язкові правила поводження зі сміттям і стоянками	визначити міри забезпечення виконання та покарання за невиконання
	вимагати еко-контроль	пакети для сміття, мінімізація впливу на берег
	вказувати на «соціальну користь» для громади	чисті береги, навчання молоді, відповідальний туризм

Продовження таблиці 3.6

1	2	3
Контроль якості через систему звітності та аналізу інцидентів	після кожного заходу робити звіт/дебриф	що планувалося, що сталося, які були ризики, що треба змінити (процеси, спорядження, навчання)
	вести статистику інцидентів	без «провини», як інструмент покращення
	«швидкий старт»	як почати впровадження за 1 – 2 місяці

Крім того, водний спортивний туризм стимулює розвиток супутніх галузей – від готельно-ресторанного бізнесу та прокату обладнання до транспортних послуг та підготовки кваліфікованих кадрів. Це створює нові робочі місця, особливо в регіонах з багатими водними ресурсами. Наявність чіткої стратегії розвитку приваблює як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів, які готові вкладати кошти в інфраструктуру, освітні програми та розвиток туристичних продуктів. Розвиток туризму призводить до зростання податкових надходжень, що може бути спрямоване на подальший розвиток інфраструктури та соціальних програм. Тож, водний спортивний туризм може стати важливим фактором диверсифікації економіки, знижуючи залежність від однієї галузі особливо в регіонах, де переважають традиційні галузі.

Висновок до розділу 3.

Таким чином, слід зазначити, що в умовах війни розвиток доступних та безпечних форм відпочинку, таких як водний туризм, може сприяти психологічному відновленню населення, надаючи можливість для

відпочинку та відновлення сил. Розвиток туристичної інфраструктури може бути інтегрований в процеси відновлення зруйнованих територій, створюючи нові можливості та робочі місця. А водний спортивний туризм може стати рушійною силою для розвитку сільських та приміських громад, покращення їх інфраструктури та якості життя. Стратегічний підхід, в свою чергу, передбачає усвідомлене ставлення до екології, збереження водних екосистем та їх унікальних природних особливостей, що є важливим для майбутніх поколінь.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних основ та особливостей організації спортивних видів водного туризму є необхідною передумовою для організації успішної, безпечної та ефективної діяльності в цій сфері. Це стає критично важливим елементом для всіх, хто прагне працювати в цій галузі – від менеджерів туристичних компаній та інструкторів до спортсменів-любителів та державних діячів, які відповідають за розвиток туризму.

Серед ключових аспектів, які зумовлюють важливість вивчення особливостей організації спортивних видів водного туризму, постають питання безпеки як пріоритету, оптимізації ресурсів, ефективності та якості організації водних спортивних заходів, розробки привабливих туристичних продуктів та вибір відповідного обладнання та інфраструктури. Також питання сталого розвитку та екологічної відповідальності, розуміння впливу на довкілля, впровадження принципів екологічного туризму. Крім того, важливими є питання професійного розвитку та інновацій, розуміння тенденцій, створення інноваційних рішень, кар'єрного росту. А також, особливості гідрології та метеорології, технічні особливості водного спорту, особливості управління ризиками та безпекою та правові аспекти, які регулюють водний туризм, права та обов'язки туроператорів та туристів.

Вивчення теоретичних основ та особливостей організації спортивних

видів водного туризму є фундаментальною потребою для забезпечення безпеки, ефективності, сталого розвитку та професійного зростання у цій динамічній галузі. Це дозволяє перейти від аматорського підходу до професійного, створюючи якісні, безпечні та екологічно відповідальні туристичні продукти, які будуть користуватися попитом та сприяти розвитку як окремих індивідів, так і галузі в цілому. Без цього знання, будь-яка діяльність у сфері водного спортивного туризму буде наражатися на ризики непередбачуваних наслідків.

Аналіз сучасного стану та особливостей розвитку водного спортивного туризму в різних країнах світу виявляє динамічну, але часто слабо реалізовану галузь з величезним потенціалом. Такий аналіз є критично важливим для розуміння поточних тенденцій, виявлення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, а також для формування ефективних стратегій розвитку. Аналіз сучасного стану водного спортивного туризму показує, що це галузь з величезним, але значною мірою невикористаним потенціалом. Її розвиток стримується через відсутність комплексної стратегії, недостатній розвиток інфраструктури, брак кваліфікованих кадрів та екологічні виклики. Однак, зростаючий попит на активний відпочинок, багатство природних ресурсів та потенціал для залучення інвестицій створюють сприятливі умови для інтенсивного розвитку.

Для реалізації існуючого потенціалу країни щодо розвитку водного спортивного туризму необхідно:

- розробити та впровадити чітку державну стратегію розвитку водного спортивного туризму;
- інвестувати в розвиток сучасної та безпечної інфраструктури;
- створити систему підготовки та підвищення кваліфікації фахівців;
- забезпечити сталий та екологічно відповідальний підхід до розвитку;
- активно промотувати українські водні ресурси як привабливі туристичні напрямки;

– приділяти особливу увагу питанням безпеки, особливо в умовах воєнного стану.

Лише шляхом системного підходу, партнерства між державою, бізнесом та громадськістю, водний спортивний туризм зможе стати вагомим чинником економічного, соціального та екологічного розвитку України.

Сучасна Україна, попри всі виклики, має значний невикористаний потенціал у сфері водного спортивного туризму. Розробка стратегічних напрямків розвитку цього сектору є не просто бажаною, а критично необхідною для досягнення низки важливих цілей, які охоплюють економічний, соціальний та культурний розвиток країни. Серед основних причини, які зумовлюють нагальну потребу в стратегічному плануванні є розвиток економічного потенціалу у напрямках створення робочих місць та зростання доходів, залучення інвестицій, збільшення надходжень до бюджету, диверсифікація економіки, соціальний та культурний розвиток, здоров'я нації, формування національної ідентичності та патріотизму, збереження та популяризація водних ресурсів, розвиток місцевих громад, геополітичний контекст та безпека, підтримка морального духу, залучення до процесів відновлення.

Без чіткої стратегії, розвиток водного спортивного туризму може бути хаотичним, неефективним та призводити до негативних наслідків, таких як:

- недостатнє використання потенціалу – нерозуміння цільових аудиторій, відсутність комплексного підходу до розвитку інфраструктури та маркетингу;
- екологічні ризики – безконтрольне зростання туристичного навантаження може призвести до забруднення водойм, знищення природних біотопів;
- нерівномірний розвиток – концентрація ресурсів на певних територіях, ігноруючи потенціал інших;
- відсутність стандартизації та якості – негативний вплив на імідж країни як туристичного напрямку.

Ключові елементи стратегії розвитку та організації в Україні повинні включати:

- визначення пріоритетних напрямків – створення спеціалізованих туристичних продуктів (каякінг, рафтинг, вітрильний спорт, дайвінг, риболовний туризм тощо);
- розвиток інфраструктури – створення безпечних причалів, кемпінгів, зон відпочинку, пунктів прокату, навчальних центрів;
- підготовка кадрів – система освіти та сертифікації інструкторів, рятувальників, обслуговуючого персоналу;
- маркетинг та просування – створення національного бренду водного спортивного туризму, промоція в Україні та за кордоном;
- залучення інвестицій – створення сприятливого інвестиційного клімату, державна підтримка;
- екологічна стійкість – впровадження принципів сталого розвитку, моніторинг стану довкілля, екологічна освіта туристів;
- регуляторна база – створення зрозумілих та ефективних правил для розвитку водного туризму, забезпечення безпеки.

Таким чином, розробка комплексних та стратегічних напрямків розвитку водного спортивного туризму в сучасній Україні є стратегічною інвестицією в майбутнє країни. Це дозволить не лише отримати значні економічні вигоди, але й сприятиме зміцненню здоров'я нації, збереженню природних багатств, розвитку місцевих громад та формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені. Ігнорування цього потенціалу буде означати втрату важливих можливостей для сталого та всебічного розвитку держави.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р. № 1282–IV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.10.2026).
2. Абрамов В. В., Оплаканец Е. А. Пропозиції щодо забезпечення безпеки при наданні послуг екстремального туризму. *Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти* : Збірник наукових праць. Додаток до гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровская Я. 2016. С. 221–226.
3. Бакало Н. В., Маховка В. М. Сутність та особливості водного туризму як виду дозвілля та відпочинку. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/26/7863/a641af8e41de696cda0795059845b72ad7c709ad.pdf> (дата звернення: 09.04.2026).
4. Бобловський О. Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 182. С. 278–287. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2017_182_33 (дата звернення: 09.05.2026).
5. Вовк С., Павлюк М. Особливості використання маркетингових стратегій для просування вітчизняних туристичних дестинацій. URL: https://www.researchgate.net/publication/395328464_OSOBLIVOSTI_VIKORIS_TANNA_MARKETINGOVIH_STRATEGIJ_DLA_PROSUVANNA_VITCIZNANH_TURISTICNIH_DESTINACIJ (дата звернення: 09.04.2026).
6. Головня О. Особливості водного туризму та проходження маршруту по воді. *Економіка та суспільство*, 2024 (62). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-3> (дата звернення: 25.04.2026).
7. Денисик Г., Кізюн А., Воловик В., Атаман Л., Денисик Б. Зарубіжний досвід розвитку екстремального туризму та його впровадження в Україні. *Вісник Чернівецького університету : Географія*. Випуск 842. 2023. С. 25–32.

8. Дербчинська А. В. Розвиток активного туризму в Україні. Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку туризму». Частина II. Миколаїв : ВП «МФ КНУКІМ», 2015. С. 27–30.
9. Кайтсерфінг : що це, правила безпеки та необхідний інвентар. URL <https://mixsport.pro/blog/kajtserfing-cto-eto-pravila-bezopasnosti-i-neobhodimyj-inventar> (дата звернення: 25.04.2026).
10. Колотуха О. В. Геопросторова організація спортивного туризму : Монографія. Кіровоград : ФОП Александрова МВ. 2015. 448 с.
11. Колотуха О. В. Словник-довідник зі спортивного туризму та активної рекреації: географія, систематизація, практика. Кропивницький : Видавництво Льотної академії НАУ, 2017. 392 с.
12. Колотуха О. В. Спортивний туризм : співвідношення понять. *Географія та туризм*. 2013. (26). С. 3–13.
13. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Альтерпрес, 2005. 436 с.
14. Манько А., Пшибилка А. Організація сплавів річкою дністер. *Матеріали наукової конференції з міжнародною участю*. Львів : ФОП Корпан Б.І., 2021. С. 54–57.
15. Микитчик О. Динаміка фізичного стану спортсменів, які займаються водним туризмом на етапі попередньої базової підготовки. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. № 3. С. 78–82.
16. На карті : країни, які отримують найбільший прибуток від туризму. URL: <https://www.visualcapitalist.com/cp/countries-that-earn-the-most-from-tourism/> (дата звернення: 09.04.2026).
17. Названо країни, які найбільше заробляють на туризмі. URL: <https://thinktanks.pro/publication/2026/01/30/nazvany-strany-kotorye-bolshe-vsego-zarabatyvayut-na-turizme.html> (дата звернення: 09.04.2026).
18. Притков В. Ю., Жердьов А. Е. Екстремальний туризм в Україні : сучасний стан та перспектива розвитку. *Географія та туризм*. 2012. Вип.19. С. 44–51.

19. Рафтинг – що це таке простими словами. URL <https://alp.com.ua/raftynh-shcho-tse-take-i-chomu-tsei-vyd-vidpochynku-takyi-populiarnyi-blog/> (дата звернення: 25.04.2026).
20. Руденко В. П., Вацеба В. Я., Соловей Т. В. Природноресурсний потенціал природних регіонів України. Чернівці: Рута, 2001. 267 с.
21. Рутинський М. Й. Івано-Франківщина : територіальна організація туристичного комплексу та структура сучасного турпродукту регіону. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Географія*. Вінниця, 2004. Вип.7. С. 177–184.
22. Смирнов І. Г. Логістика туризму : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 444 с.
23. Смирнов К. М. Популярні водні види спорту в Україні. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі : збірник наукових праць*. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 2(34), ч. 8. С. 195–199.
24. Туристичний путівник Закарпаття. URL : <http://www.transcarpathiatour.com.ua/> (дата звернення: 03.09.2026).
25. Туристично-екскурсійні ресурси Закарпатської області. URL : <http://referat-ok.com.ua/regionalna-ekonomika-rps/turistichno-ekskursiini-resursi-zakarpatskoji-oblasti-1> (дата звернення: 03.09.2026).
26. Українська асоціація екологічного туризму. URL : <http://uaeta.org> (дата звернення: 03.09.2026).
27. Устименко Л.М. Основи туризмознавства : навчальний посібник. 2-е вид. Київ : Альтерпрес, 2011. 345 с.
28. Федоренко А. Пробилися! [каякери і рафтери (водний туризм)]. *Карпати. Туризм. Відпочинок*. 2007. № 12. С. 39–40.
29. Холодова О.О. Організація молодіжного дозвілля в туризмі. *Географія та туризм*. 2014. Вип. 31. С. 44–55. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2014_31_7 (дата звернення: 03.09.2026).
30. Худоба В., Лабарткава В. Організаційні засади розвитку водного

туризму в регіоні (на прикладі львівської області). *Економіка та суспільство*. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/394745968> (дата звернення: 25.04.2026).

31. Явкін, В. Г., Руденко, В. П., Андрейчук, В. М., Король, О. Д. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України і Польщі) : Монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет. 2010. 344 с.

32. Awareness videos of Safe Water Sports. URL: <https://safewatersports.com/special-initiatives/390-certification-protocol/WATERSKI> (дата звернення: 09.04.2026).

33. Certification Protocol. URL: <https://safewatersports.com/special-initiatives/390-certification-protocol/WATERSKI> (дата звернення: 09.04.26).

34. Chang H., Chiang C. Is virtual reality technology an effective tool for tourism destination marketing? A flow perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*. 2022. No. 3. P. 427–440.

35. Europe Data : What the Tourism Industry Needs to Know About Changing Consumers. URL: <https://www.brandwatch.com/blog/europe-tourism-consumerpreferences/> (дата звернення: 09.04.26).

36. Exploring strategic multi-leveraging of sport tourism events: An action-research study. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2212571X24000507> (дата звернення: 09.04.2026).

37. Fayos-Solà Eduardo, Cooper Chris. The Future of Tourism. *Springer International Publishing AG*. 2019. 337 p.

38. International Tourist Arrivals up 5% in the First Nine Months of 2025. URL: <https://www.untourism.int/news/international-tourist-arrivals-up-5-in-the-first-nine-months-of-2025> (дата звернення: 09.04.26).

39. International travel: January 2026. URL: <https://www.stats.govt.nz/information-releases/international-travel-january-2026/#> (дата звернення: 09.04.2026).

40. New data reiterates importance of tourism in New Zealand's economy.

URL: <https://www.tourismnewzealand.com/news-and-activity/new-data-reiterates-importance-of.51M> (дата звернення: 09.04.2026).

41. New Zealand tourism continuing to boom. URL: <https://www.beehive.govt.nz/release/new-zealand-tourism-continuing-boom> (дата звернення: 09.04.2026).

42. New Zealand tourism keeps strong recovery. URL: <https://english.news.cn/2026> (дата звернення: 09.04.2026).

43. New Zealand's sports tourism sector set to explode over next decade, report says. URL: <https://traveltomorrow.com/new-zealands-sports-tourism-sector-set-to-explode-over-next-decade-report-says> (дата звернення: 09.04.2026).

44. Re-evaluating New Zealand tourism – what the future holds. URL: https://www.researchgate.net/publication/358619066_Re-evaluating_New_Zealand_tourism-what_the_future_holds (дата звернення: 09.04.2026).

45. Swarbrooke John, Beard Colin, Leckie Suzanne, Pomfret Gill. Adventure Tourism : The New Frontier. *Butterworth-Heinemann*. 2003. 354 p.

46. Tourism drives billions into New Zealand economy. URL: <https://www.beehive.govt.nz/release/tourism-drives-billions-new-zealand-economy> (дата звернення: 09.04.2026).

47. Why Watersports Events: Make a Big Splash. URL: <https://seabeachlifestyle.com/watersports-events-the-secret-to-engaging-and-attracting-tourists> (дата звернення: 09.04.2026).

48. Williams, S., Lew, A.A. (2015). Tourism geography: critical understandings of place, space and experience. *Third edition*. Abingdon : Routledge. DOI: 10.4324/9780203743881 (дата звернення: 09.11.2026).

49. World's 100 best beaches : Top 25. URL: <https://edition.cnn.com/travel/gallery/best-beaches> (дата звернення: 09.04.2026).

50. Зацепіна Н., Даценко А. Організаційні особливості спортивних видів водного туризму. «Тиждень науки – 2026» : матеріали щорічної наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів

НУ «Запорізька політехніка», 13 – 17 квітня 2026 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2026. Подано до друку.